

BIBLIOTECA



PENTRU TOTI

HENRIK IBSEN

CASA CU PĂPUȘI (NORA)

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

HENRIK IBSEN

O casă de păpuși

Piesă în trei acte (1879)

*În românește de
Radu-Polizu Micșunești
și Florin Murgescu*



Cuprins

<u>PERSONAJELE</u>	3
<u>ACTUL I</u>	4
<u>ACTUL II</u>	38
<u>ACTUL III</u>	64

PERSONAJELE

AVOCATUL HELMER

NORA, soția lui

DOCTORUL RANK

DOAMNA LINDE

AVOCATUL KROGSTAD

CEI TREI COPII AI LUI HELMER

ANNE-MARIE, bonă la soții Helmer

SERVITOAREA

UN COMISIONAR

Acțiunea se desfășoară în locuința familiei Helmer.

ACTUL I

Un interior confortabil, mobilat cu gust, fără însă a fi luxos.

În dreapta, în fund, o ușă dă în antreu; o altă ușă în fund, la stânga, dă în biroul lui Helmer. Intre aceste două uși, un pian.

În mijlocul peretelui din stânga, o ușă și mult mai în față, spre scenă, o fereastră. Lângă fereastră, o masă rotundă cu fotolii și o, canapeluță. Pe peretele din dreapta, ceva mai spre fund, o ușă și, pe același perete, mai spre primul plan, un șemineu cu două fotolii și un balansoar în față. Între șemineu și ușa laterală, o măsuță. Pe pereți, gravuri de aramă. O etajeră cu obiecte de porțelan și alte bibelouri; o bibliotecă micuță cu cărți legate luxos. Covoare pe podea; foc în sobă. Zi de iarnă.

Se aude soneria în antreu; apoi cum se deschide ușa. Nora intră în cameră, fredonând voioasă; e îmbrăcată cu pălărie și palton; duce multe pachete, pe care le așază pe masa din dreapta. Lasă după ea ușa de la antreu deschisă. Se vede prin ușa deschisă un comisionar aducând un pom de Crăciun și dând un coș servitoarei care a deschis.

NORA: Helene, ascunde pomul de Crăciun. În niciun caz să nu-l vadă copiii până deseară, când va fi împodobit.

(Către comisionar, scoțându-și portmoneul.) Cât face?

COMISIONARUL: Cincizeci de ore.

NORA: Poftim o coroană. Nu, păstrează restul.
(Comisionarul mulțumește și pleacă. Nora închide ușa. Continuă să zâmbească plină de mulțumire în timp ce-și scoate paltonul și pălăria. Scoate din buzunar o plângă cu praline și mănâncă vreo două; pe urmă, se apropie cu precauție și ascultă la ușa biroului lui Helmer.) A, e acasă.
(Fredonează din nou, îndreptându-se spre masa din dreapta.)

HELMER *(din camera lui)*: Cine ciripește acolo? Ciocârlia mea?

NORA *(pe cale să deschidă un pachet)*: Da, ea e.

HELMER: Și cine zburdă pe-acolo? Veverița mea?

NORA: Da.

HELMER: Când s-a întors veverița mea?

NORA: Chiar acuma. *(Bagă punga de praline în buzunar și se șterge la gură.)* Torvald, vino să vezi ce cumpărături am făcut.

HELMER: Nu mă deranja. *(Îndată apoi deschide ușa și privește având încă tocul în mână.)* Cumpărături? Asta numești tu cumpărături? Atâtea? Rândunica mea, cum scapă în oraș, iarăși aruncă banii pe fereastră.

NORA: Dar, Torvald, anul acesta putem și noi să facem un pic de lux. Este primul nostru Crăciun fără economii.

HELMER: Bine, bine, dar nici risipă nu putem face.

NORA: Sigur, Torvald, însă un pic tot putem risipi, nu-i așa? Numai un pic. Tu o să ai acum un salariu mare, o să ai mulți, mulți bani.

HELMER: Da, dar numai după Anul Nou. Și-apoi, am de așteptat trei luni până la primul salariu.

NORA: Ei! Până atunci o să ne împrumutăm.

HELMER: Nora! (*Se apropie de ea și o trage de ureche în glumă.*) Veșnic nechibzuită! Presupune că astăzi mă împrumut cu o mie de coroane, pe care tu o să le risipești în săptămâna Crăciunului, iar eu... de Anul Nou, mă pomenesc cu o cărămidă-n cap și... gata.

NORA (*astupându-i gura*): Ei! Nu fi atât de sinistru.

HELMER: Bine, dar să presupunem că așa s-ar întâmpla; atunci?

NORA: Dacă s-ar întâmpla așa, mi-ar fi perfect indiferent dacă am sau nu datorii.

HELMER: Dar oamenii de la care m-am împrumutat?

NORA: Aia? Cine și-ar mai bate capul cu ei? Niște străini!

HELMER: Nora, Nora, gândești ca o femeie! Să fim serioși, Nora, tu îmi cunoști părerile în privința asta! Niciun împrumut. Înrobit, ba chiar și mai rău, e căminul clădit pe datorii. Până astăzi ne-am ținut bine; tot așa trebuie să ne ținem și în puținul timp ce mai avem de rezistat.

NORA (*se duce lângă sobă, cu fața spre aceasta*): Da, da, cum vrei tu, Torvald.

HELMER (*apropiindu-se de ea*): Dar ce văd? Micuța ciocârlie nu trebuie să-și lase aripioarele în jos. Veverița mea s-a îmbufnat? (*Scoate portofelul.*) Nora, ce crezi că am aici?

NORA (*întorcându-se repede*): Bani!

HELMER: Ia-i! (*Îi dă câteva bancnote.*) Doamne, doar înțeleg și eu că de Crăciun sunt destule cheltuieli într-o casă.

NORA (*numărând*): Zece... douăzeci... treizeci... patruzeci. O, mulțumesc, mulțumesc, Torvald; o să-mi ajlângă mult timp.

HELMER: Da, așa și trebuie să faci.

NORA: Da, da, așa am să fac. Vino acum să-ți arăt tot ce-am cumpărat. Și cât de ieftin! Uite, aici sunt haine noi pentru Ivan — și o sabie. Aici, un cal și o trompetă pentru Bob. Și aici e păpușa cu pătuțul ei, pentru Emmy; le-am luat de la solduri; ea, oricum, tot le face bucațele. Și aici am stofă de rochie și lenjerie pentru bonă; bătrâna Anne-Marie ar merita mult mai mult.

HELMER: Dar în pachetul acela ce e?

NORA (*precipitat*): Torvald, nu! Nu trebuie să vezi până deseară!

HELMER: Aha! Dar spune-mi acum, tu, risipitoare mică, pentru tine te-ai gândit să cumperi ceva? rezonabil și care ar putea să-ți facă plăcere...

NORA: Nu știu ce mi-aș dori. Dar, stai, știi ce?...

HELMER: Ei?

NORA (*jucându-se cu nasturii hainei lui, fără să-l privească*):

Dacă ai vrea să-mi faci ceva, ai putea să... ai putea...

HELMER: Ei, hai, spune o dată.

NORA (*precipitat*): Ai putea să-mi dai bani, Torvald. Doar atât cât nu te-ar stânjeni de loc; i-aș păstra și voi vedea pe urmă ce-mi cumpăr.

HELMER: Dar bine, Nora, totuși...

NORA: Ba da, fă cum te rog, dragă Torvald; te rog mult de tot. Aș putea să pun banii într-un plic frumos de hârtie poleită și să-i atârni în pomul de Crăciun. N-ar fi drăguț?

HELMER: Cum se cheamă păsărică aia nesocotită?

NORA: Da. Știu, sticlete. Dar fă cum te rog eu, Torvald; așa o să am tot timpul să mă gândesc cum i-aș putea folosi mai bine. Vezi ce cuminte sunt? Nu?

HELMER (*zâmbind*): Da! Sigur, dar asta numai dacă realmente ai fi în stare să-i păstrezi, și-apoi dacă în

adevăr ți-ai cumpăra ceva pentru tine. Numai că banii se vor irosi în casă pe tot felul de fleacuri, și până la urmă tot eu va trebui să-i scot din buzunar.

NORA: Nu-i așa, Torvald.

HELMER: Măcar de-ar fi așa, unica și draga mea Nora. (*Cuprinzând-o de talie.*) Sticlețelului meu scump îi trebuie mulți, mulți bani. E de necrezut cât de costisitor este pentru un bărbat un sticlețel ca tine.

NORA: Cum poți să spui asta? Eu economisesc cât pot.

HELMER (*râzând*): Da, ai spus foarte bine: cât poți. Numai că nu poți de loc.

NORA (*fredonând și zâmbind cu aer satisfăcut*): Hm, ar trebui să știi cât de multe cheltuieli avem noi, ciocârliile și veverițele, Torvald.

HELMER: Ești o micuță bizară. Exact ca tatăl tău. Te zbați în fel și chip să pui mâna pe bani; dar îndată ce-i ai, îți și alunecă printre degete; niciodată nu știi ce-ai făcut cu ei. Ce să-i faci? Ce să-i faci? Trebuie să te ia omul așa cum ești. Asta ai moștenit-o prin sânge, Nora. Da, da. Ereditatea.

NORA: Ah, aș dori să fi moștenit multe din calitățile tatii.

HELMER: Eu însă nu te-aș dori niciodată altfel» Fii cum ești acuma, dulcea și mica mea ciocârlie. Dar ascultă, am impresia că e ceva suspect, bizar cu tine.

NORA: Așa par?

HELMER: Desigur. Uită-te drept în ochii mei.

NORA (*privindu-l*): Ei?

HELMER (*amenințând cu degetul*): Nu cumva mica mea gurmândă a făcut azi ravagii prin magazine?

NORA: Vai, cum poate să-ți treacă asta prin minte?

HELMER: Spune drept: gurmândă mea n-a dat o raită pe la

cofetărie?

NORA: Nu, crede-mă, Torvald.

HELMER: Nici măcar câteva dulciuri?

NORA: Nu, absolut de loc.

HELMER: Nici ceva praline?

NORA: Nu, Torvald, zău, te asigur.

HELMER: Lasă, lasă, bineînțeles, am glumit.

NORA (*ducându-se spre masa din dreapta*): Dar nici nu mi-ar trece prin minte să fac ceva împotriva voinței tale.

HELMER: O, asta o știu prea bine; de altfel, mi-ai și promis. (*Apropiindu-se de ea.*) Hai, păstrează-ți micile tale secrete, scumpă Nora. Deseară, când se va aprinde pomul, știu că o să le scoți tu la iveală.

NORA: N-ai uitat, sper, să-l inviți pe doctorul Rank?

HELMER: Ah, ce minunat să te știi stăpân pe o situație sigură, să ai venituri mai mult decât suficiente. Nu-i așa că aceste gânduri îți dau o mare satisfacție?

NORA: Într-adevăr, e minunat!

HELMER: Îți amintești Crăciunul trecut? Cu trei săptămâni înainte, te închideai în fiecare seară și până după miezul nopții lucrai flori și surprize pentru pom. Uf, a fost cea mai urâtă perioadă din viața mea.

NORA: Mie nu mi s-a părut de loc urâtă.

HELMER (*zâmbind*): Dar rezultatul nu prea a fost faimos. Nora.

NORA: Uf, iar mă necăjești cu povestea asta. De unde era să știu că pisica intrase înăuntru și făcuse totul fărâme?

HELMER: Sigur că n-aveai de unde să știi, micuța mea Nora. Principalul e că ți-ai dat osteneala să ne înveselești pe toți. E totuși foarte bine că vremurile acelea de strâmtorare au trecut.

NORA: Da, în adevăr, e minunat.

HELMER: Acum nu mai trebuie să stau singur și să mă plictisesc; și nici tu nu mai trebuie să-ți obosești frumoșii tăi ochi și minutele tale fine și albe.

NORA (*bătând din palme*): O, nu-i așa, Torvald, de-acum înainte n-o să mai fie nevoie? O! Ce minunat e să auzi asta! (*Luându-l de braț.*) Ascultă, Torvald, am să-ți spun ce-am plănuit pentru viitor. Îndată după Crăciun... (*Se aude soneria în antreu.*) Ah, sună! (*Aranjează un pic prin cameră.*) Sigur că vine cineva. Ce plictisitor!

HELMER: Nu uita! Pentru vizite nu-s acasă.

SERVITOAREA (*din ușa de la intrare*): Coniță, a venit o doamnă.

NORA: Bine, să intre.

SERVITOAREA (*către Helmer*): A venit și domnul doctor.

HELMER: A intrat la mine?

SERVITOAREA: Da.

(*Helmer intră în camera lui. Servitoarea o introduce în cameră pe doamna Linde, care poartă un costum de voiaj și închide ușa în urma ei.*)

DOAMNA LINDE (*timidă și ezitând un pic*): Bună ziua, Nora.

NORA (*nesigură*): Bună ziua.

DOAMNA LINDE: Nu mă mai cunoști?

NORA: Nu! Nu știu... O, de fapt, mi se pare... (*Izbucnind veselă.*) Cum? Kristine! Tu ești?

DOAMNA LINDE: Eu sunt.

NORA: Kristine! Și eu care nu te mai cunoșteam! Dar cum aș fi putut... (*În șoaptă.*) Cât te-ai schimbat, Kristine!

DOAMNA LINDE: Da, da, fără îndoială. Nouă, zece ani... Atâta vreme...

NORA: Atât de mult e de când nu ne-am văzut? Da, într-

adevăr. O, ultimii opt ani au fost fericiți, poți să mă crezi. Și acum ai venit la oraș? O călătorie atât de lângă pe vreme de iarnă? E o adevărată viteză.

DOAMNA LINDE: Am sosit cu vaporul chiar în dimineața asta.

NORA: Ca să petreci Crăciunul, fără îndoială. O, ce drăguț! Da, să petrecem, asta avem de făcut. Dar scoate-ți mantoul. Nu mai ți-e frig, nu-i așa? (*O ajută.*) Uite, să ne așezăm mai bine aici, lângă sobă. Sau, nu, tu în fotoliul acela, eu am să șed în balansoar. (*O ia de mâini.*) Da, ești neschimbată; dar la prima vedere... Pari ceva mai palidă, Kristine, și poate ceva mai slabă.

DOAMNA LINDE: Și mult, mult mai îmbătrânită, Nora.

NORA: Da, poate, un pic, puțin, puțințel de tot; aproape de loc. (*Se reține brusc, cu seriozitate.*) O, ce zăpăcită sunt, stau și pălăvrălesc! Dulce și dragă Kristine, iartă-mă te rog...

DOAMNA LINDE: De ce, Nora? NORA (*în șoaptă*): Biată Kristine, ești văduvă!

DOAMNA LINDE: De trei ani.

NORA: O, știam, citisem în ziare. O, Kristine, crede-mă, m-am gândit deseori să-ți scriu încă de-atunci, însă mereu amânam și mereu intervenea câte ceva.

DOAMNA LINDE: Dragă Nora, astea le-nțeleg foarte bine.

NORA: Nu, Kristine, n-a fost frumos din partea mea! Vai, biata de tine, prin câte trebuie să fi trecut. Și nu ți-a lăsat nimic din ce să trăiești?

DOAMNA LINDE: Nimic.

NORA? Și niciun copil?

DOAMNA LINDE: Nu.

NORA: Și nimic altceva?

DOAMNA LINDE: Nici măcar o amintire sau vreun regret.

NORA (*privind-o neîncrezător*): Dar bine, Kristine, cum e posibil asta?

DOAMNA LINDE (*surâde amar și o mîngie pe cap*): Ei, se mai întâmplă, Nora.

NORA: Atât de singură! Ce apăsare spăimîntătoare. Eu am trei copii delicioși. Pentru moment nu poți să-i vezi, fiindcă au ieșit cu bona. Dar acum povestește-mi totul.

DOAMNA LINDE: A, nu! Nu! Spune-mi mai bine tu ce faci?

NORA: Nu, tu trebuie să începi. Astăzi nu vreau să fiu egoistă. Azi vreau să mă gândesc numai la greutățile tale. Îți spun doar un singur lucru. Nu știi ce mare bucurie am avut zilele astea.

DOAMNA LINDE: Nu. Care?

NORA: Nici nu-ți închipui. Soțul meu a fost numit director al băncii.

DOAMNA LINDE: Soțul tău? O, ce șansă...

NORA: Da, enormă! Ca avocat e greu să trăiești din profesie, mai ales când nu vrei să te ocupi de alte cauze în afară de cele cinstite și frumoase. Și, bineînțeles, așa a făcut Torvald totdeauna. În privința asta am fost fără greș de părerea lui. O, nici nu știi ce bucurie e pentru noi. Își va ocupa funcția chiar după Anul Nou și va avea un salariu mare și multe tantieme. De azi încolo o să ducem cu totul altă viață, nu ca până acum... o să facem tot ce-om dori. O, Kristine, cât mă simt de ușurată, de fericită! Da, e minunat să ai bani mulți, să scapi de toate grijile. Nu-i așa?

DOAMNA LINDE: Sigur! în orice caz, trebuie să fie în adevăr minunat să ai strictul necesar.

NORA: Dar nu numai necesarul, ci mulți, mulți bani!

DOAMNA LINDE (*zâmbind*): Nora, Nora, tot n-ai ajuns rezonabilă? Încă din școală te vedeai o mare risipitoare.

NORA (*râzând liniștit*): Da, Torvald și acuma spune tot așa. (*Amenințând cu degetul.*) Dar Nora, Nora nu-i chiar atât de nebună cum o crezi. De fapt, nici n-am avut ce risipi. A trebuit să muncim amândoi.

DOAMNA LINDE: Și tu?

NORA: Da, mărunțișuri, lucru de mână, croșetai, broderii, etcaetera... (*repede*) și... mai e ceva. Tu știi că Torvald a demisionat din postul de la minister când ne-am căsătorit? Nu erau perspective de avansare și el avea nevoie să câștige mai mult decât înainte. Dar în primul an s-a surmenat îngrozitor. Îți imaginezi că trebuia să caute tot felul de retribuții suplimentare muncind pentru asta din zori până în miez de noapte. N-a putut rezista însă, s-a îmbolnăvit grav. Doctorii i-au prescris atunci să plece în Sud.

DOAMNA LINDE: Da, ați stat un an întreg în Italia, nu-i așa?

NORA: Da. Crede-mă însă că n-a fost ușor să plecăm. Tocmai atunci se născuse Ivar. Dar de plecat, trebuia să plecăm. O, a fost o călătorie minunată. Și asta i-a salvat viața lui Torvald. Dar a costat bani mulți și greu de obținut, Kristine.

DOAMNA LINDE: Îmi închipui.

NORA: Ne-a costat patru mii opt sute de coroane. Sunt bani, nu glumă.

DOAMNA LINDE: Da, e o fericire că i-ai avut.

NORA: Ni i-a dat tata.

DOAMNA LINDE: A, da. Era pe timpul când a murit tatăl tău, după câte-mi amintesc.

NORA: Da, chiar atunci. Și când te gândești că nici măcar n-am putut să plec la el ca să-l îngrijesc. Stăteam aici și așteptam să-l nasc pe Ivar. Mai aveam să-i port de grijă și bietului meu Torvald, bolnav de moarte. Dragul și bunul meu tată! Nu l-am mai găsit în viață, Kristine. A fost lovitura cea mai grea de când m-am măritat.

DOAMNA LINDE: Știu, țineai mult la el. Așadar, după aceea ați plecat în Italia?

NORA: Da, obținusem banii și doctorii ne zoreau. Într-o lună, am plecat.

DOAMNA LINDE: Și soțul tău s-a restabilit complet?

NORA: Mai tare ca piatra.

DOAMNA LINDE: Dar... Doctorul?

NORA: Care doctor?

DOAMNA LINDE: Mi s-a părut că femeia a anunțat venirea doctorului. Domnul care a venit odată cu mine.

NORA: A, da! Doctorul Rank. Dar nu vine ca medic; e prietenul nostru cel mai bun. Vine să ne vadă cel puțin o dată pe zi. Nu, Torvald n-a mai avut absolut nimic de atunci. Și copiii sunt vioi și sănătoși, și eu de asemenea (*Sare în picioare și bate din palme.*) O, Doamne, Doamne, Kristine, ce minunat e să trăiești și să fii fericită!... Ah, dar sunt îngrozitoare... Vorbesc numai despre mine. (*Se așază pe un scăunel foarte aproape de ea și-i pune mâinile pe genunchi.*) Nu fi supărată pe mine!... Spune-mi, e chiar adevărat că nu țineai la soțul tău? Atunci... de ce l-ai luat?

DOAMNA LINDE: Mama mai trăia, imobilizată în pat și fără niciun sprijin. Și mai trebuia să îngrijesc de cei doi frați mai mici. N-aș fi avut nicio scuză să-l refuz.

NORA: Da, da, ai dreptate. Deci, era bogat?

DOAMNA LINDE: Nu, dar stătea foarte bine. Făcea însă afaceri nesigure, Nora. Când a murit, n-a mai rămas nimic.

NORA: Și atunci?

DOAMNA LINDE: A trebuit să mă descurc singură. Un mic comerț, meditații și ce mai puteam găsi. Ultimii trei ani au fost ani de muncă neîntreruptă. Fără pic de odihnă. Acum totul s-a terminat, Nora. Biata mea mamă nu mai are nevoie de mine, pentru că s-a prăpădit. Iar băieții sunt acum în situația să-și poată purta singuri de grijă.

NORA: Cât de ușurată trebuie să te simți.

DOAMNA LINDE: Nu, dragă; trăiesc într-un gol de nedescris. Să nu ai pe nimeni, să nu ai pentru cine trăi. *(Ridicându-se neliniștită)* De asta n-am putut să mai stau acolo, în colțul acela pierdut. Aici poate va fi mai ușor să găsesc ceva care să mă absoarbă sau măcar să-mi ocupe gândurile. Aș fi fericită să am un post stabil, o muncă de birou.

NORA: Dar, Kristine, asta-i foarte obositor; și tu ești de pe acum epuizată. Ar fi mult mai bine dacă te-ai duce undeva la odihnă, poate la băi.

DOAMNA LINDE: Eu n-am un tată bogat, care să-mi dea bani pentru călătorii.

NORA: De ce ești rea?

DOAMNA LINDE *(apropiindu-se de fereastră)*: Nora dragă, nu te supăra. Cel mai grav lucru la mine este că mi-am schimbat caracterul, revărs numai amărăciune împrejur. N-ai pe nimeni pentru care să muncești, și totuși trebuie să muncești neconținut. Trebuie, totuși, să trăiești. Când îmi spuneai odinioară despre fericita schimbare a situației voastre — ai să mă crezi? — m-am bucurat nu

atât pentru tine, cât pentru mine.

NORA: Cum asta? A, da, înțeleg. Te-ai gândit că Torvald ar putea să facă ceva pentru tine.

DOAMNA LINDE: Da, la asta mă gândeam.

NORA: Sigur, Kristine, va face. Ai încredere în mine; am să-i vorbesc atât de drăguț. O, țin din toată inima să-ți pot face acest serviciu.

DOAMNA LINDE: E frumos din partea ta, Nora, să pui atâta zel pentru mine. E cu atât mai frumos, cu cât tu personal nu cunoști nimic din greutățile vieții.

NORA: Eu?... Eu nu cunosc nimic?

DOAMNA LINDE (*zâmbind*): O, Doamne, un lucru de mână sau ceva în genul ăsta... Ești un copil, Nora.

NORA (*înălțând brusc capul, începe să umble prin cameră*): N-ar trebui să vorbești cu atâta superioritate.

DOAMNA LINDE: Adică?...

NORA: Ești la fel cu ceilalți. Toți credeți că eu nu sunt capabilă de ceva serios...

DOAMNA LINDE: Cum adică?

NORA: ... că n-am trecut niciodată prin greutățile vieții.

DOAMNA LINDE: Dragă Nora, dar chiar adineauri mi-ai vorbit despre greutățile tale.

NORA: O, acelea sunt fleacuri. (*Încet.*) Nu ți-am spus lucrul cel mai important.

DOAMNA LINDE: Ce fel, important? Ce vrei să spui?

NORA: Mă privești de sus, Kristine; dar n-ai motive s-o faci. Tu ești mândră pentru că ai muncit atât de mult și din greu pentru mama ta.

DOAMNA LINDE: Să știi că nu privesc pe nimeni de sus. Însă asta-i drept: sunt mândră și fericită să-mi amintesc cel puțin că ultimele zile ale mamei au fost ferite de griji.

NORA: Și de asemeni ești mândră când te gândești la tot ce ai făcut pentru frații tăi.

DOAMNA LINDE: Mi se pare că am și dreptul.

NORA: Așa socotesc și eu. Ascultă-mă, însă, Kristine. Și eu am motive, poate la fel, să fiu mândră și bucuroasă.

DOAMNA LINDE: Nici nu mă îndoiesc. Dar la ce te referi?

NORA: Vorbește mai încet. Nu trebuie să audă Torvald. Pentru nimic în lume. Nimeni nu trebuie să știe, Kristine; nimeni, în afară de tine.;

DOAMNA LINDE: Dar ce s-a întâmplat?

NORA: Vino mai aproape. (*O așază lângă ea, pe sofa.*) Știi... și eu am de ce să fiu mândră și bucuroasă. Eu i-am salvat viața lui Torvald.

DOAMNA LINDE: Salvat?... Cum?

NORA: Știi doar, ți-am spus despre călătoria în Italia. Torvald n-ar fi supraviețuit dacă nu ar fi plecat acolo.

DOAMNA LINDE: Da! Mi-ai spus, și tatăl tău v-a dat banii necesari.

NORA (*zâmbind*): Așa crede Torvald și tot așa cred toți ceilalți; însă...

DOAMNA LINDE: Însă?...

NORA: Tata nu ne-a dat niciun ban. Nici n-ar fi avut de unde. Eu am făcut rost de banii pentru călătorie.,

DOAMNA LINDE: Tu? O sumă atât de mare?

NORA: Patru mii opt sute de coroane. Ce zici?

DOAMNA LINDE: Dar bine, Nora, cum ai reușit? I-ai câștigat la loterie?

NORA (*cu dispreț*): La loterie? (*Disprețuitor.*) Ce merit aș mai avea?

DOAMNA LINDE: Atunci cum ai putut să-i procuri?

NORA (*fredonând și zâmbind misterios*): Hm! Tra-la-la-la!

DOAMNA LINDE: De împrumutat, nu aveai cum.

NORA: Da? Și de ce, mă rog?

DOAMNA LINDE: Pentru că o femeie măritată nu poate împrumuta fără consimțământul soțului.

NORA (*ridicând brusc capul*): O, când e vorba de o femeie care are un pic de pricepere și îndrăzneală în afaceri... o femeie care știe să întrebuințeze puțină șiretenie, atunci:..

DOAMNA LINDE: Dar, Nora, nu mai înțeleg nimic...

NORA: Nici nu trebuie să înțelegi ceva. Nici nu am spus măcar că am împrumutat banii. Poate i-am obținut în alt mod. (*Trântindu-se din nou pe sofa.*) I-am primit poate de la un admirator. Când ești atât de atrăgătoare, ca mine...

DOAMNA LINDE: Nebună mai ești!

NORA: Nu-i așa că te-am făcut curioasă, Kristine?

DOAMNA LINDE: Stai un pic, dragă Nora, sper că n-ai făcut vreo prostie?

NORA (*cu o ținută semeață*): E cumva prostie să salvezi viața soțului tău?

DOAMNA LINDE: Nu de asta e vorba. E vorba dacă a știut sau nu.

NORA: Dar tocmai asta era cel mai important. Să nu știe. Doamne sfinte, nu înțelegi? În niciun caz nu trebuia să știe cât de gravă îi era starea. La mine au venit doctorii, nu la el, mie mi-au spus că viața îi e în primejdie, că numai o plecare în Sud îl poate salva. Am făcut totul ca să nu bănuiască nimic. Îi spuneam cât de minunat ar fi pentru mine să călătoresc în străinătate, ca alte tinere femei; plângeam și-l rugam; îi spuneam că ar trebui să țină seama de starea în care eram, să fie drăguț cu mine și să accepte; i-am sugerat ideea să facă un împrumut.

Atunci, Kristine, a fost cât pe ce să-l apuce furiile. Mi-a spus că-s o ușuratică și că-i datoria lui de soț să nu cedeze, „toanelor și nazurilor” mele — exact așa mi-a spus. Da, bine, mi-am zis. Important e numai să-l salvez. Astfel am ajuns să recurg la un expedient.

DOAMNA LINDE: Și nu i-a spus tatăl tău că banii nu veneau de la el?

NORA: Nu, niciodată. Tata a murit chiar în zilele acelea. Mă gândisem să-l pun la curent cu toate și să-l rog să nu-i dezvăluie nimic lui Torvald. Era însă atât de grav bolnav... De altfel, după aceea n-a mai fost necesar.

DOAMNA LINDE: Și de-atunci, nu i-ai spus nimic soțului tău? Niciodată?

NORA: Nu, pentru Dumnezeu. Cum te-ai putut gândi la asta? El, care-i atât de sever în astfel de chestiuni! Și-apoi, pentru Torvald, cu orgoliul lui de bărbat, ar fi fost prea umilitor să știe că-mi datorează ceva. Asta ar dăuna mult relațiilor dintre noi; căsnicia noastră atât de frumoasă și de fericită n-ar mai fi cum este.

DOAMNA LINDE: N-ai să-i spui niciodată?

NORA (*reflectând, aproape zâmbind*): Ba da, poate, odată; peste mulți ani, când n-am să mai fiu atât de drăguță cum sunt acum. Degeaba râzi! Adică atunci când Torvald n-o să mă mai placă; atunci când nu-l va mai distra numai să dansez, să mă travestesc și să declam pentru el. Atunci i-ar prinde bine să aibă ceva care să ne lege. (*Întrerupându-se.*) Ah, dar ce tot spun? Niciodată n-o să vină timpul acela... Ei, ce zici de marea mea taină. Kristine? Nu-i așa că-s și eu bună la ceva? Poți să mă crezi că problema asta mi-a dat destule griji. A fost îngrozitor de greu pentru mine să-mi respect obligațiile la

termene. Trebuie să-ți spun că în afaceri există ceva care se cheamă rată trimestrială și ceva care se cheamă scadență, și totdeauna e teribil de dificil s-o scoți la capăt. De aceea a trebuit să economisesc de oriunde ominește a fost posibil. Din cheltuielile casei n-am putut să pun prea mult deoparte pentru că Torvald trebuia să se hrănească bine. Pe copii nu puteam să-i țin prost îmbrăcați. Tot ce-mi dădea pentru ei nu concepeam să folosesc decât numai pentru ei. Dragii mei micuți!

DOAMNA LINDE: Atunci n-a mai rămas să iei decât din strictul tău necesar, biată Nora.

NORA: Bineînțeles. De altfel, eu eram cea mai direct interesată în chestiunea asta. De câte ori Torvald îmi dădea bani pentru o rochie sau altceva, reduceam imediat la jumătate; cumpăram totdeauna lucrurile cele mai simple și mai ieftine, chiar solduri. E o mare fericire că orice îmi vine bine și deci Torvald nu observă nimic. Câteodată îmi vine foarte greu, Kristine; pentru că e atât de plăcut să fii bine îmbrăcată! Nu-i așa?

DOAMNA LINDE: Cred și eu.

NORA: Ei, și am mai găsit și altă sursă de venituri. Iarna trecută am avut norocul să am o mulțime de texte de copiat. Mă închideam la mine în cameră și scriam până noaptea târziu. Ah, de multe ori eram atât de istovită. Dar prindeam forțe la gândul că lucrez și câștig bani. Uneori mă amuzam, aveam impresia că am devenit bărbat.

DOAMNA LINDE: Și cât ai putut să achiți în felul acesta?

NORA: Vezi, asta n-aș putea să-ți spun exact. În astfel de afaceri, vezi tu, e foarte greu să ții socoteală exactă. Știu doar că am dat mereu tot ceea ce am putut să adun. De

multe ori nu mai știam unde mi-e capul. (*Zâmbind.*)
Câteodată-mi închipuiam că un domn bătrân și bogat s-ar fi îndrăgostit de mine.

DOAMNA LINDE: Cum? Ce domn?

NORA: Fleacuri!... și că ar fi murit, iar când i s-a deschis testamentul, scria cu litere mari: „Toți banii mei sunt lăsați moștenire doamnei Nora Helmer și trebuie plătiți imediat, bani gheață”.

DOAMNA LINDE: Nora dragă, despre ce domn e vorba?

NORA: Ce Dumnezeu, nu pricepi? Domnul cel bătrân nici nu exista; era o creație a fanteziei mele. Preocupată cum eram tot timpul de problema procurării banilor. Acum însă nu mă mai interesează nici el, nici testamentul lui. Acum am scăpat de griji. (*Sărind în picioare.*) O, Doamne, ce minunat e să știi că ai scăpat de griji, Kristine! Fără preocupări! Eliberată definitiv de toate grijile! Să poți avea o casă drăguță și aranjată așa cum îi place lui Torvald! Și gândește-te, acuși vine primăvara cu atâta cer albastru. Atunci, poate, vom călători. Poate voi vedea din nou oceanul. Da, da, e minunat să trăiești și să fii fericită!

(Se aude soneria în antreu.)

DOAMNA LINDE (*ridicându-se*): Sună, cred c-ar fi bine să plec.

NORA: Nu, rămâi, sigur nu-i pentru mine; trebuie să fie pentru Torvald.

SERVITOAREA (*în ușa antreului*):. Scuzați, doamnă, e cineva care vrea să-l vadă pe domnul avocat.

NORA: Pe domnul director al băncii, să spui.

SERVITOAREA: Da, pe domnul director al băncii, dar nu știu ce să fac... domnul doctor e tot acolo...

NORA: Cine-i domnul?

KROGSTAD (*în pragul antreului*): Eu sunt, doamnă.

(Doamna Linde tresare uimită și se întoarce cu fața spre fereastră.)

NORA (*făcând un pas spre el, încordată, vorbind cu glas slab*): Dumneavoastră? Ce înseamnă asta? Ce vreți să vorbiți cu soțul meu?

KROGSTAD: Chestiuni de serviciu, într-un anumit sens. Am o mică slujbă la bancă și soțul dumneavoastră va fi directorul nostru, după câte se pare.

NORA: Pentru asta ați venit?

KROGSTAD: Niște afaceri aride, doamnă, nimic altceva.

NORA: Atunci, fiți bun și intrați în birou. (*Îl salută, indiferent, în timp ce închide ușa de la antreu, pe urmă se îndreaptă spre sobă.*)

DOAMNA LINDE: Nora, cine-i omul ăsta?

NORA: Avocatul Krogstad.

DOAMNA LINDE: Deci, el era.

NORA: Îl cunoști?

DOAMNA LINDE: L-am cunoscut cu mulți ani în urmă. A fost într-o vreme reprezentantul procuristului din regiunea noastră.

NORA: Da, așa-i.

DOAMNA LINDE: Ce mult s-a schimbat.

NORA: A fost foarte nefericit în căsnicie.

DOAMNA LINDE: Acuma-i văduv?

NORA: Cu mai mulți copii. Ah, era să mă frig. (*Închide ușița*

de la sobă și împinge balansoarul ceva mai la o parte.)

DOAMNA LINDE: Se spune că se ocupă cu tot felul de afaceri.

NORA: Da? Poate. Nu știu nimic. Hai să nu mai vorbim de afaceri; e plicticos.

(Intră doctorul Rank, venind din camera lui Helmer.)

DOCTORUL RANK. *(încă în prag):* Nu, nu; nu vreau să te deranjez; am să trec puțin la soția ta. *(î închizând ușa și observând prezența doamnei Linde,)* O, iertați-mă, văd că și aici deranjez.

NORA: Nu, de loc. *(Făcând prezentările.)* Doctorul Rank. Doamna Linde.

DOCTORUL RANK: A, doamna Linde. Numele dumneavoastră l-am auzit foarte des aici, în casă. Cred că eram pe scări, înaintea doamnei, când a sosit.

DOAMNA LINDE: Da, urc greu; nu pot să suport scările.

DOCTORUL RANK: Sunteți suferindă?

DOAMNA LINDE: Nu, mai degrabă surmenată.

DOCTORUL RANK; Nimic altceva? Atunci ați venit desigur în oraș să vă relaxați petrecând de sărbători?

DOAMNA LINDE: Nu. Am venit aici să caut de lucru.

DOCTORUL RANK: Credeți că asta e un remediu împotriva surmenajului?

DOAMNA LINDE: Dar trebuie să trăiesc, domnule doctor.

DOCTORUL RANK: Da, e o părere generală că asta ar fi necesar.

NORA: Dar, doctore... și dumneata ții la viață.

DOCTORUL RANK: Da! În orice caz, vreau să trăiesc. Chiar ruinat, prefer să trăiesc, oricât aș suferi. De altfel, toți

pacienții mei sunt de aceeași părere. Chiar și aceia care au psihicul bolnav. În momentul de față se află dincolo un astfel de specimen, bun de internare.

DOAMNA LINDE (*reținut*): A!

NORA: Despre cine vorbești?

DOCTORUL RANK: Un oarecare avocat Krogstad. Nu cred că-l cunoști. E putred până în fundul sufletului, doamnă. Până și el spunea că ține la viață ca la bunul cel mai de preț.

NORA: Da? Și ce avea de vorbit cu Helmer?

DOCTORUL RANK: Nu știu bine; parcă ceva despre bancă.

NORA: Nu știam că Krog... Avocatul ăsta Krogstad are ceva cu banca.

DOCTORUL RANK: Da, avea un fel de slujbă acolo. (*Către doamna Linde.*) Nu cumva există și pe la dumneavoastră specimene umane care se strecoară hoțeste peste tot, adulmecând putreziciuni morale, pe care le păstrează în rezervă așteptând ocazia pentru a le specula? Cei sănătoși moralmente, vreau să spun oamenii cu trecut imaculat, evident că nu riscă nimic.

DOAMNA LINDE: Atunci, pentru a continua comparația dumneavoastră, înseamnă că bolnavii, adică oamenii cu trecutul pătat, nu ar putea fi puși la adăpost decât prin internare?

DOCTORUL RANK (*ridicând din umeri*): Da, așa stau lucrurile. Acest punct de vedere însă ar transforma întreaga societate într-un spital. (*Nora, cufundată în propriile-i gânduri, izbucnește într-un râs aproape zgomotos și bate din palme.*) De ce râdeți? Știți bine ce înseamnă societatea?

NORA: Dar ce-mi pasă mie de societatea asta plicticoasă?

Râdeam de cu totul altceva, enorm de amuzant. Spune-mi, doctore, toți angajații băncii depind acum de Torvald?

DOCTORUL RANK: Și ce găsești enorm de amuzant în asta?

NORA (*zâmbește fredonând*): Lasă-mă! Nu mă-ntre-rupe. (*Învârtindu-se prin cameră.*) Mi-e atât de plăcut gân-dul că noi, adică Torvald, are o putere atât de mare asupra atâtor oameni. (*Scoțând punga din buzunar.*) Doctore, ce zici de o pralină?

DOCTORUL RANK: Ia te uită, praline. Credeam că sunt interzise aici.

NORA: Da, dar astea mi le-a adus Kristine.

DOAMNA LINDE: Cum? Eu?...

NORA: Ne, ne, ne, nu te speria. Tu nu puteai să știi că Torvald mi-a interzis dulciurile. Îi e teribil de frică să nu-mi stric dinții. Ei, o dată nu-i nimic. Nu-i așa, doctore? Ia, te rog. (*Îi vârstă o pralină în gură.*) Și tu, Kristine. Iau și eu una; una mică — sau cel mult două. (*Plimbându-se prin cameră.*) Ei, acum mă simt într-adevăr nespus de fericită. Un singur lucru mi-ar mai face plăcere nespusă.

DOCTORUL RANK: Ei? Și ce anume?

NORA: Ceva ce mi-ar face o plăcere nebună dacă ar auzi Torvald.

DOCTORUL RANK: Și de ce nu spui?

NORA: Nu, nu îndrăznesc. E ceva prea urât.

DOCTORUL RANK: Atunci nu te sfătuiesc. Nouă însă poți să ne spui ceea ce... grozav ți-ar plăcea să audă și Helmer.

NORA: Am o poftă teribilă să înjur.

DOCTORUL RANK: Ești cam nebună!

DOAMNA LINDE: Vai^ Nora!

DOCTORUL RANK: Hai, dă-i drumul. Uite-l...

NORA (*ascunzând punga cu praline*): Sst! Ssst! Ssst!

(Helmer, cu paltonul pe braț și pălăria în mână, vine din camera lui.)

NORA (*întâmpinându-l*): Ei, dragă Torvald, ai scăpat de el?

HELMER: Da, a plecat.

NORA: Dă-mi voie să te prezint; e Kristine, care a venit astăzi.

HELMER: Kristine?... Iertați-mă, dar nu-mi amintesc...

NORA: Doamna Linde, Torvald. Dragă, doamna Kristine Linde.

HELMER: A, da. Probabil, o prietenă din copilărie a soției mele.

DOAMNA LINDE: Ne-am cunoscut de mult de tot.

NORA: Și a făcut călătoria asta llângă până aici, ea să stea de vorbă cu tine.

HELMER: Cum așa?

DOAMNA LINDE: Nu numai pentru asta...

NORA: Kristine este pricepută la lucrări de birou și ar dori să se perfecționeze sub conducerea unui om deosebit de capabil.

HELMER: Foarte bine v-ați gândit, doamnă.

NORA: Și când a auzit că ai fost numit director de bancă — s-a aflat și acolo despre asta — a venit imediat încoace. Nu-i așa, Torvald, tu poți, te rog mult, să faci ceva pentru Kristine? Ce zici?

HELMER: Cred că nu-i imposibil. Doamna e văduvă?

DOAMNA LINDE: Da.

HELMER: Și aveți practică de birou?

DOAMNA LINDE: Da, suficientă.

HELMER: Ei, în cazul acesta e foarte probabil să vă pot oferi un post.

NORA (*bătând din palme*); Ai văzut? Ai văzut?

HELMER: Ați nimerit un moment potrivit, doamnă.

DOAMNA LINDE: O, cum să vă mulțumesc?

HELMER: Dar nu-i nevoie. (*Punându-și paltonul.*). Și acum, vă rog să mă scuzați...

DOCTORUL RANK: Așteaptă-mă, vin și eu cu tine. (*Își ia blana din antreu și o încălzește la sobă.*)

NORA: Să nu-ntârzii mult, dragă Torvald.

HELMER: O oră, maximum.

NORA: Cum, pleci și tu, Kristine?

DOAMNA LINDE (*luându-și paltonul*): Da, trebuie să ies. Vreau să-mi caut o cameră.

HELMER: Atunci facem o parte din drum împreună.

NORA: Ce păcat că locuim atât de înghesuiți; ar fi imposibil să...

DOAMNA LINDE: O, nici nu te gânde! La revedere, Nora dragă, și îți mulțumesc pentru toate.

NORA: La revedere. Deseară te întorci aici, bineînțeles. Și dumneata, doctore. Poftim? Dacă ai să te simți bine? O, dacă te înfofolești cum trebuie... (*Toți trec conversând, în antreu. Se aud vocile copiilor pe scări, afară.*) Ei sunt! Au venit, au venit. (*Aleargă să le deschidă. Bona, Anne-Marie, intră cu copiii.*) Intrați, intrați! (*Se apleacă și-i sărută.*) O, dragii mei!... Uite-i, Kristine, nu-i așa că-s drăgălași?

DOCTORUL RANK: Nu stați în curent!

HELMER: Veniți, doamnă Linde, aici nu mai e loc decât

pentru mame.

(Doctorul Rank, Helmer și doamna Linde ies. Bona intră în cameră cu copiii. Nora face același lucru, după ce închide ușa de la antreu.)

NORA: Ce vioi și ce bine arătați! Ce obraji rumeni! Ca merele și ca trandafirii! *(în cele ce urmează copiii vorbesc toți o dată cu ea.)* V-ați distrat bine? Minunat! Așa, i-ai tras cu săniuța pe Emmy și pe Bob? Ia te uită, pe amândoi deodată? Da, ești un băiat de ispravă, Ivar. O, dă-mi-o s-o țin puțin, Anne-Marie. Păpușică mică și dulce! *(Ia fetița mai mică de la bonă și dansează cu ea.)* Da. Da, o să danseze mama și cu Bob, Cum? V-ați bătut cu zăpadă? Ce păcat că n-am fost și eu cu voi! Nu, nu; lasă să-i dezbrac singură, Anne-Marie. Lasă-mă pe mine. Îmi face atâta plăcere. Intră înăuntru până atunci; pari înghețată. E cafea caldă pentru tine, pe sobă. *(Bona intră în cameră, se așază lângă fereastră. Nora scoate paltoanele copiilor și le aruncă în jur, în timp ce ei vorbesc toți o dată.)* Așa? V-a fugărit un câine mare? Dar nu v-a mușcat? Nu, câinii nu mușcă păpușici mici ca voi. Nu umbla la pachete, Ivar. Ce-i acolo? A, trebuie neapărat să scotocești? Nu, nu; e ceva tare urât înăuntru. Da? Vreți să ne jucăm? De-a ce să ne jucăm? De-a ascunselea? Bine, să ne jucăm de-a ascunselea. Bob să se ascundă primul. Eu? Bine, mă ascund eu întâi.

(Nora și copiii se joacă, râzând și bucurându-se, în scenă și în odaia din dreapta. Către sfârșit, Nora se ascunde sub masă; copiii năvălesc în cameră, o caută însă nu o găsesc, o

aud râzând înfundat, se reped spre masă, ridică fața de masă și o 2ăresc. Bucurie tumultuoasă. Nora înaintează târându-se, ca și cum i-ar speria. Haz, veselie. Între timp, a bătut cineva la ușa de intrare; nimeni însă nu a auzit. Acum ușa se deschide pe jumătate și avocatul Krogstad apare și stă un moment nemișcat; jocul continuă.)

KROGSTAD: Iertați-mă, doamnă Helmer.

NORA (*scoțând un strigăt înfundat, se întoarce spre el ridicându-se pe jumătate*): A, dumneavoastră? Ce doriți?

KROGSTAD: Iertați-mă; ușa de la intrare era întredeschisă; probabil a lăsat-o cineva așa.

NORA (*ridicându-se*): Soțul meu nu-i acasă, domnule Krogstad.

KROGSTAD: Știam.

NORA: Atunci... ce doriți?

KROGSTAD: Două cuvinte cu dumneavoastră.

NORA: Cu mine? (*Către copii, încet*). Duceți-vă la Anne-Marie. Ce? Nu, domnul străin nu vrea să-i facă niciun rău mamei. După ce pleacă, ne jucăm din nou. (*Duce copiii în camera din stingă și închide ușa după ei. Apoi neliniștită, agitată.*) Aveți de vorbit ceva cu mine?

KROGSTAD: Desigur.

NORA: Azi?... Doar nu e încă zi-ntâi!

KROGSTAD: Nu, e ajun de Crăciun. Depinde de dumneavoastră ce bucurii vă va aduce Crăciunul.

NORA: Ce doriți? Astăzi n-am nicio posibilitate.

KROGSTAD: Deocamdată nu de asta e vorba. E vorba de cu totul altceva. Îmi acordați câteva minute?

NORA: A, da; da, desigur, cu toate că...

KROGSTAD: Bun. Eram în restaurantul lui Olsen și l-am

zărit pe soțul dumneavoastră trecând strada...

NORA: Aha!

KROGSTAD: ... cu o doamnă.

NORA: Și?

KROGSTAD: Pot să-mi permit o întrebare? Nu era oare doamna Linde?

NORA: Da.

KROGSTAD: A venit de curând aici?

NORA: Da, astăzi.

KROGSTAD: E o prietenă a dumneavoastră, desigur.

NORA: Da, este. Nu pricep însă...

KROGSTAD: Da? Știați? V-a spus, deci. Trebuia să-mi închipui. Atunci permiteți-mi să vă întreb, scurt și cuprinzător: doamna Linde va fi angajată la bancă?

NORA: Cum vă permiteți să-mi luați acest interogatoriu? Dumneavoastră, un subaltern al soțului meu? Însă pentru că m-ați întrebat, atunci aflați că da, doamna Linde va avea un post la bancă. Chiar eu am intervenit, domnule Krogstad. Acum sunteți satisfăcut?

KROGSTAD: Așadar, nu m-am înșelat.

NORA (*plimbându-se agitată prin cameră*): O, poate am și eu un pic de influență. Asta o poate avea și o femeie.. Când ești un subaltern, domnule Krogstad, ar trebui să fii mai atent, să nu-i superi pe cei care... hm...

KROGSTAD: ... care au influență?

NORA: Exact!

KROGSTAD (*schimbând tonul*): Doamnă Helmer, n-ați avea bunăvoința să folosiți influența dumneavoastră și în favoarea mea?

NORA: Cum? Ce vreți să spuneți?

KROGSTAD: Adică să fiți atât de bună și să mă ajutați să-

mi păstrez postul subaltern pe care-l ocup la bancă.

NORA: Cine se gândește să vă ia postul?

KROGSTAD: O, nu-i nevoie să faceți pe neștiutoarea cu mine. Înțeleg și prudența prietenei dumneavoastră de a evita să dea ochii cu mine la bancă. Și înțeleg prea bine cui trebuie să-i mulțumesc pentru concedierea mea.

NORA: Dar vă asigur că...

KROGSTAD: Acum, pe scurt, doamnă Helmer, vă sfătuiesc să folosiți influența dumneavoastră ca să împiedicați concedierea mea, cât mai e încă timp.

NORA: Domnule Krogstad, n-am absolut nicio putere.

KROGSTAD: De loc? Doar adineaori chiar dumneavoastră spuneți că...

NORA: Dar ați interpretat cu totul greșit. Credeți că am atâta influență asupra soțului meu?

KROGSTAD: O, îl cunosc pe soțul dumneavoastră din vremea studenției. Sper că domnul director de bancă nu-i mai intransigent decât alți soți.

NORA: Dacă-mi vorbiți cu dispreț despre soțul meu, vă arăt ușa.

KROGSTAD: Sunteți foarte îndrăzneță, doamnă.

NORA: Nu mă mai tem de dumneavoastră. Îndată după Anul Nou, vă voi achita integral.

KROGSTAD (*cu stăpânire de sine*): Vă rog, fiți atentă, doamnă. Dacă va fi nevoie, voi lupta pe viață și pe moarte pentru a-mi păstra micul meu post la bancă.

NORA: Da, asta se vede.

KROGSTAD: Lupt nu numai pentru salariul meu; pentru mine, salariul are mai mică importanță. E vorba de altceva... Văd că trebuie să vă spun totul. Iată care-i povestea: Și dumneavoastră știți, cum știe toată lumea

de altfel, că mai demult, cu ani în urmă, am comis o greșeală.

NORA: Parcă am auzit ceva.

KROGSTAD: Lucrurile n-au ajuns în fața justiției; dar de-atunci mi s-au închis toate ușile. Atunci am început să mă ocup de genul de afaceri care au prilejuit cunoștința noastră. Ce vreți? Trebuia să mă apuc de ceva, și pretind totuși că n-am fost dintre cei mai câinoși. Acum însă, a trebuit să termin cu astea. Copiii mei cresc; pentru ei trebuie să-mi făuresc o platformă de respectabilitate și onorabilitate burgheză, cât mai ridicată posibil. Acest post la bancă este doar o primă treaptă pentru mine. Și acum, soțul dumneavoastră vrea să-mi dea cu piciorul. Mă zvârle de pe această biată treaptă, direct în vechea-mi mocirlă morală.

NORA: Dar, pentru Dumnezeu, domnule Krogstad, nu am nicio posibilitate să vă ajut.

KROGSTAD: Pentru că nu vreți; nu vă gândiți că aș putea să vă silesc?

NORA: Doar n-o să-i spuneți soțului meu că vă datorez bani.

KROGSTAD: Hm! Și de ce nu?

NORA: Ar fi rușinos din partea dumneavoastră. *(Cu lacrimi în glas.)* Acest secret numai al meu, această bucurie, această mândrie numai a mea, să-i fie dezvăluită într-un mod atât de josnic? Și tocmai prin dumneata? O, nu. Pe mine m-ai expune la mari neplăceri.

KROGSTAD: Numai neplăceri?

NORA *(cu vehemență)*: Dar mai bine fă-o; răutatea s-ar întoarce împotriva dumitale însuși; cu-atât mai bine ar vedea soțul meu ce fel de om ești. Atunci cu siguranță îți

vei pierde postul.

KROGSTAD: Voiam să întreb dacă vă temeți numai de neplăceri familiale?

NORA: Dacă soțul meu ar afla, atunci, bineînțeles, ar plăti imediat toți banii. Astfel nu vom mai avea a face cu dumneata.

KROGSTAD (*înaintând un pas*): Ascultați, doamnă Helmer; sau nu aveți de loc memorie, sau nu vă pricepeți de loc în afaceri. Trebuie să vă introduc în miezul problemei.

NORA: Nu-nțeleg.

KROGSTAD: Când soțul dumneavoastră era bolnav, ați venit la mine să vă împrumut patru mii opt sute de coroane.

NORA: Nu cunoșteam pe altcineva.

KROGSTAD: Eu v-am promis să vă procur banii...

NORA: Și mi i-ați procurat.

KROGSTAD: Am promis să vă procur suma în anumite condiții. Erați pe atunci atât de preocupată de boala soțului dumneavoastră și atât de grăbită să primiți banii pentru călătorie, încât cred că nu v-ați mai gândit la toate amănuntele împrumutului. De aceea e nevoie să vi le reamintesc. Așadar: v-am promis să vă procur banii contra unei chitanțe redactate de mine.

NORA: Da, și pe care am semnat-o.

KROGSTAD: Exact. Vă reamintiți de asemenea că la sfârșit am adăugat câteva rânduri prin care tatăl dumneavoastră garanta pentru bani. Aceste rânduri, ce garantau restituirea sumei, trebuiau să fie semnate de tatăl dumneavoastră. Așa-i?

NORA: Trebuiau semnate?... Le-a semnat doar!

KROGSTAD: Lăsasem data în alb; adică, tatăl

dumneavoastră trebuia să pună personal data la care semnase hârtia. Vă reamintiți, doamnă?

NORA: Da, cred că da...

KROGSTAD: Apoi v-am înmănat chitanța, urmând s-o expediați prin poștă tatălui dumneavoastră, pentru a o semna. Nu-i așa?

NORA: Ba da.

KROGSTAD: Ceea ce ați făcut probabil imediat, întru-cât la patru-cinci zile după aceea mi-ați adus chitanța ce purta semnătura tatălui dumneavoastră. Drept pentru care v-am înmănat suma solicitată, imediat.

NORA: Ei, da; și n-am plătit ratele cu exactitate, la fiecare termen?

KROGSTAD: Da, cu destulă exactitate. Dar — să revenim la ceea ce spuneam — pe atunci treceați prin niște situații mai mult decât grele, nu-i așa?

NORA: Da, așa-i.

KROGSTAD: Tatăl dumneavoastră era grav bolnav, după câte știu.

NORA: Își trăia ultimele zile.

KROGSTAD: Curând după aceea a și murit, au?

NORA: Da.

KROGSTAD: Spuneți-mi, doamnă Helmer, nu cumva vă amintiți data morții tatălui dumneavoastră? Vreau să spun, în ce zi a lunii.

NORA: Evident. La 29 septembrie.

KROGSTAD: Exact; știam încă de-atunci. Mă interesasem de altfel. De aceea, e ceva... ciudat... (*Scoțând o hârtie din buzunar.*) un lucru pe care nu reușesc să-l pricep cu niciun chip.

NORA: Ce e ciudat? Nu vă înțeleg...

KROGSTAD: Este ciudat, doamnă, că tatăl dumneavoastră a semnat chitanța trei zile după ce murise.

NORA: Cum asta?

KROGSTAD: Părintele dumneavoastră a murit la 29 septembrie. Acum — priviți aici. Tot dânsul își datează semnătura pe această chitanță, la 2 octombrie. Dumneavoastră nu vi se pare ciudat, doamnă?

(Nora tace.)

KROGSTAD.: Puteți să mă lămuriți? (Nora tace în continuare.)

KROGSTAD: De asemenea, se vede foarte clar că aceste două mențiuni, adică „2 octombrie” și anul, nu seamănă de loc cu scrisul tatălui dumneavoastră, ci cu un scris pe care parcă l-aș cunoaște. În fine. Asta încă s-ar putea explica în vreun fel; tatăl dumneavoastră, uitând să-și dateze semnătura, poate că altcineva a făcut-o la întâmplare, fiindcă nu aflase încă de moartea lui. Nu-i nimic rău în asta. Esențială este semnătura. Ea contează. Dar semnătura asta e autentică, doamnă Helmer? Realmente tatăl dumneavoastră, personal, și-a pus semnătura aici?

NORA (*după o scurtă tăcere, ridică brusc capul, înfruntându-i cu privirea*): Nu, nu el. Eu l-am semnat pe tata.

KROGSTAD: Fiți atentă, doamnă. Vă dați seama că faceți o mărturisire... De-a dreptul periculoasă?

NORA: De ce? Foarte curând vă veți primi toți banii.

KROGSTAD: Îmi permit să vă pun o întrebare: de ce n-ați trimis hârtia tatălui dumneavoastră?

NORA: Era imposibil. Atunci tata era foarte greu bolnav.

Dacă-i ceream semnătura, trebuia să-i explic și pentru ce aveam nevoie de bani. În starea în care se afla, era imposibil să-i spun că viața soțului meu e în primejdie.

KROGSTAD: Atunci ar fi fost mai bine pentru dumneavoastră să fi renunțat la călătoria în străinătate.

NORA: Era exclus. Numai o plecare putea salva viața soțului meu. La aceasta nu aveam dreptul să renunț.

KROGSTAD: Dar nu v-ați gândit că vă faceți vinovată de înșelăciune față de mine?

NORA: În niciun caz așa ceva nu mă preocupa pe atunci. De altfel, puțin îmi pasă de dumneavoastră. Vă detestam pentru toate dificultățile ce-mi făceați cu atâta" sânge rece, cu atâta nepăsare, deși știați prea bine în ce pericol se afla soțul meu. Alt mod de a proceda nu exista. Nu aveam încotro.

KROGSTAD: Doamnă Helmer, văd că dumneavoastră nu aveți o idee clară asupra gravității acestei fapte. Nici a gradului dumneavoastră de vinovăție, față de societate, față de legi. Pot însă să vă spun că fapta aceasta nu e cu nimic nici mai gravă, nici mai ușoară decât aceea comisă de mine odinioară și care totuși mi-a distrus întreaga situație socială.

NORA: Dumneavoastră? Vreți să cred că dumneavoastră ați făcut un gest eroic ca să salvați viața soției?

KROGSTAD: Legile nu vor să știe de mobilul unui fapt. Scuzabil sau nu, faptul se pedepsește.

NORA: Dar sunt niște legi foarte rele.

KROGSTAD: Rele sau nu, dacă depun hârtia asta justiției, veți fi judecată după lege.

NORA: Nu pot să cred. Cum? O fiică nu are dreptul să-și cruce tatăl bolnav de moarte? O soție n-are dreptul să

salveze viața soțului ei? Nu cunosc legile; sunt însă sigură că trebuie să fie scris undeva că, în astfel de situații, asemenea lucruri sunt permise. Dumneavoastră nu știți nimic despre asta, dumneavoastră care sunteți avocat? Trebuie să fiți un slab jurist, domnule Krogstad.

KROGSTAD: S-ar putea. Dar în afaceri de felul acelor pe care le discutăm acum — nu credeți că mă pricep mai bine? Dumneavoastră faceți ce credeți. Eu atâta vă spun: dacă mai sunt o dată dat afară, îmi veți ține tovărășie. *(Salută și iese prin antreu.)*

NORA *(rămâne puțin pe gânduri, apoi ridicându-și capul):* Nu se poate!... Am înțeles... vrea să mă sperie! *(Începe să adune lucrurile copiilor; după puțin timp, se oprește.)* Dar dacă?... Nu, e imposibil. Am făcut-o doar din dragoste.

COPIII *(la ușa din stânga):* Mamă, domnul a ieșit pe poartă.

NORA: Da, da, da, știu. Să nu spuneți nimănui despre domnul ăsta. Ați auzit? Nici lui tatăcu.

COPIII: Bine, mamă; dar acum vii să ne jucăm?

NORA: Nu, nu; nu acum.

COPIII: Bine, mamă, dar ne-ai promis.

NORA: Da, însă acum nu pot. Duceți-vă la voi, am o mulțime de lucruri de făcut. Duceți-vă, duceți-vă, copilașii mei. *(Îi împinge cu binișorul în camera lor și încuie ușa după ei. Apoi se așază pe sofa, ia o broderie, face câteva împunsături dar se întrerupe curând.)* Nu! *(Aruncă broderia, se ridică, merge spre ușa vestibulului și strigă.)* Helene! Adă bradul, te rog! *(Se duce la masa din stânga; deschide sertarul; din nou se oprește.)* Nu, e absolut imposibil!

SLUJNICA *(cu bradul):* Unde să-l pun, doamnă?

NORA: Aici, la mijloc.

SLUJNICA: Mai aveți nevoie de ceva?

NORA: Nu, mulțumesc; am tot ce-mi trebuie.

(Slujnica, după ce a așezat bradul în fața ei iese.)

NORA (*în timp ce împodobește pomul*): Aici luminări. Aici, ghirlande. Ce om înspăimântător! Ah! Prostii! Vorbe goale! Nu e în stare de așa ceva. Pomul trebuie să fie frumos. Vreau să fac tot ce-ți va face plăcere, Torvald; voi cânta pentru tine, voi dansa pentru tine.

(Helmer, cu un teanc de acte sub braț, vine de afară.)

NORA: Ah, te-ai și întors?

HELMER: Da. M-a căutat cineva?

NORA: Aici? Nu.

HELMER: Curios. L-am văzut pe Krogstad ieșind de la noi.

NORA: Da? A, da, adevărat, Krogstad a trecut un moment pe aici.

HELMER: Nora, ți se citește pe față; te-a rugat să pui o vorbă bună pentru el.

NORA: Da.

HELMER: Și tu trebuie s-o faci ca venind de la tine. Mai trebuia să nu știu că a fost aici. Nu-i așa că te-a rugat și asta?

NORA: Da, Torvald, însă...

HELMER: Nora, Nora, și te-ai pretat la asta? Să stai de vorbă cu un astfel de individ, poate promițându-i și sprijin! Și culmea, să mai spui și minciuni!

NORA: Minciuni?

HELMER: N-ai spus tu că n-a fost nimeni aici? (*Amenințând cu degetul.*) Să nu mai faci niciodată așa păsăreaua mea. O păsărea cântătoare nu emite note

false. (*Luând-o de talie.*) Nu crezi și tu că așa trebuie să fie? Da, da, știam eu bine. (*Dându-i drumul.*) Dar să nu mai vorbim despre asta. (*Așezându-se în fața sobei.*) Ah, cât de liniștitor și de confortabil e aici. (*Răsfoiește puțin hârtiile.*)

NORA (*ocupându-se de brad, după o mică pauză*): Torvald!

HELMER: Da. Nora.

NORA: Nici nu-ți închipui cât mă bucur de pe acum gândindu-mă la balul costumat de la familia Stenborg. E poimâine, nu-i așa?

HELMER: Da. Poimâine. Și eu sunt curios să văd ce surpriză ai să ne faci.

NORA: Într-adevăr, asta a devenit o problemă pentru mine.

HELMER: De ce?

NORA: Pentru că nu am nicio idee mai originală; toate îmi par banale sau fără haz. Aș vrea să găsesc ceva mai deosebit.

HELMER: Ah? A ajuns micuța mea Nora să recunoască asta?

NORA (*în spatele scaunului lui Helmer, sprijinindu-se cu brațele pe spetează*): Ești foarte ocupat, Torvald.

HELMER: Oh!...

NORA: Ce hârtii sunt astea?

HELMER: De-ale băncii.

NORA: De pe acum?

HELMER: Am cerut împuternicirea fostului director să fac o serie de schimbări în organizarea bancară și, implicit, a personalului băncii. Trebuie să profit de săptămâna Crăciunului ca să fiu gata la întâi ianuarie.

NORA: De aceea venise bietul Krogstad...

HELMER: Hm!

NORA (*se apleacă mai mult pe speteaza scaunului și-l mângâie pe cap*): Dacă n-ai fi atât de ocupat, aş putea să te rog să-mi faci un mare serviciu, Torvald?

HELMER: Să auzim! Despre ce e vorba?

NORA: Tare-aş dori să arăt cât mai bine la balul costumat. Şi nimeni nu are atâta gust ca tine. Torvald, n-ai vrea să te gândeşti puţin şi să decizi tu cum să mă costumez şi cum să mă aranjez?

HELMER: Aha, suntem la strâmtoare şi căutăm un salvator?

NORA: Da, Torvald, nu pot să mă descurc fără ajutorul tău.

HELMER: Bine, bine, am să mă gândesc, găsim noi ceva.

33

NORA: E drăguţ din partea ta! (*Se duce din nou la brad; pauză.*) Ce frumos arată florile astea roşii. Ia spune-mi, e cu adevărat atât de gravă fapta lui Krogstad?

HELMER: A iscălit pe cineva în fals. Îţi dai seama ce înseamnă asta?

NORA: Poate că a făcut-o din necesitate?!

HELMER: Poate, sau, ca cei mai mulţi, din nechibzuinţă. Dar eu nu sunt atât de lipsit de inimă încât să condamn un om pentru o singură acţiune culpabilă.

NORA: O, nu-i așa, Torvald?

HELMER: Oricine se poate reabilita dacă-şi recunoaşte deschis vina şi-şi ispăşeşte pedeapsa.

NORA: Pedeapsa?

HELMER: Dar Krogstad n-a mers pe calea asta; a căutat să scape de urmări prin minciuni, tertipuri, abilităţi. Astea l-au prăbuşit moralmente. De aceea a decăzut. NORA: Crezi că asta duce...

HELMER: Gândeşte-te că un om, având mereu prezentă

conștiința culpabilității, trebuie să mintă, să simuleze în fiecare moment. Trebuie să poarte o adevărată mască, pretutindeni și față de oricine; e silit s-o facă, fiindcă clipă de clipă trebuie să-și ascundă fapta. Va face la fel, chiar în fața soției lui. Și această prefăcătorie zilnică devine ticăloșenie atunci când are copii.

NORA: De ce?

HELMER: Pentru că practica asta continuă a minciunii contaminează întreaga viață a familiei. Într-o astfel de casă, cu fiecare suflare copiii aspiră germenii putrefacției morale.

NORA (*apropiindu-se pe la spatele lui*): Ești foarte sigur de asta?

HELMER: O, draga mea, am constatat-o suficient de frecvent în cariera mea de avocat. Aproape toți delicvenții minori au avut mame mincinoase.

NORA: De ce tocmai... Mame?

HELMER: Statistic, majoritatea proveneau din mame mincinoase; evident, și tatăl are aceeași influență dăunătoare, asta o știe bine orice avocat. Krogstad ani de-a rândul și-a otrăvit propriii copii cu minciuni și prefăcătorii; de aceea îl socot un om pierdut moralicește. (*Întinzându-i mâinile.*) Iată de ce micuța și dulcea mea Nora trebuie să-mi promită că nu se va mai ocupa niciodată de omul ăsta. Ne-am înțeles, nu? Bate mâna. Ia te uită... dar, ce mai este? Dă-mi mâna. Așa! Deci, s-a făcut! Te asigur, mi-ar fi imposibil să lucrez cu el; simt literalmente un rău fizic în vecinătatea unor astfel de oameni.

NORA (*retrăgându-și mâna, se duce de cealaltă parte a bradului*): Ce cald e aici. Și am atâtea de făcut.

HELMER (se ridică și-și strânge hârtiile): Da, și eu trebuie să studiez astea înainte de masă. Am să mă gândesc și la costumul tău. Și... poate că mai am de pregătit ceva ce trebuie atârnat în pom, în poleială... (*Punându-i mâna pe cap.*) O, mica mea păsărică! (*Se duce în camera lui, închizând ușa după el.*)

NORA (*încet, după o scurtă pauză*): Ah! Nu poate fi așa! E imposibil. Nu se poate!

BONA (*în ușa din stânga*): Copiii se roagă atât de frumos să fie lăsați la mămică.

NORA: Nu, nu, nu; nu-i lăsa la mine. Stai cu ei, Anne-Marie.

BONA: Bine, doamnă. (*Închide ușa.*)

NORA (*palidă de spaimă*): Să-mi corup copiii!.. Să-mi otrăvesc căminul? (*O scurtă pauză; ridicând capul.*) Nu-i adevărat. Niciodată, în veci nu poate fi adevărat.

---- CORTINA ----

ACTUL II

Aceeași cameră. Într-un colț, lângă pian, este așezat bradul de Crăciun, în neorânduială și cu bucăți de lu-mânări arse. Paltonul Norei și celelalte sunt pe sofa.

Nora, singură în cameră, se plimbă de colo până colo, neliniștită; până la urmă, se oprește lângă sofa și-și ia paltonul.

NORA (dând drumul paltonului): Vine cineva! (Lângă ușă; ascultă.) Nu, nu-i nimeni. Natural — nu vine nimeni azi, prima zi de Crăciun; și nici mâine. Dar poate... (Deschide ușa și privește afară.) Nu; nu-i nimic în cutia de scrisori; complet goală. (Plimbându-se iar prin cameră.) Ah, prostii! Nu va face nimic. Nu se poate întâmpla așa ceva. E imposibil. Am doar trei copii mici.

(Bona, cu o cutie mare de carton, vine din camera din stânga.)

BONA: Am găsit cutia cu costumul de bal.

NORA: Mulțumesc; pune-o pe masă.

BONA (o pune): Dar costumul trebuie să fie cam zdrențuit.

NORA: O, de-aș putea să-l rup într-o sută de mii de bucăți.

BONA: Doamne ferește; poate fi ușor aranjat; doar un pic de răbdare.

NORA: Da, vreau să mă duc s-o rog pe doamna Linde să-mi ajute.

BONA: Iar ieșiți? Pe-o vreme ca asta? O să răciți, o să vă îmbolnăviți.

NORA: N-ar fi o nenorocire... Ce fac copiii?

BONA: Micuții se joacă acum cu darurile de la pom, dar...

NORA: Întreabă des de mine?

BONA: Dacă sunt deprinși să fie cu mămica lor!

NORA: Știu, Anne-Marie, de-acum înainte însă nu voi mai putea sta atât de mult cu ei.

BONA: Ei, copiii mici se obișnuiesc ușor cu toate.

NORA: Crezi? Crezi că vor uita de mămica lor dacă ar pleca de tot?

BONA: Doamne ferește; cum de tot?

NORA: Stai, spune-mi, Anne-Marie, m-am gândit deseori la asta — cum te-a lăsat inima să-ți dai copilul pe mâini străine?

BONA: A trebuit s-o fac; și-apoi... altfel nu eram doica micuței Nora.

NORA: Da, dar cum te-ai îndurat?

BONA: Ce puteam face? Și-apoi unde mai puteam găsi un loc atât de bun? Când o fată săracă pățește o rușine, trebuie să fie încântată să găsească un loc ca ăsta. Ticălosul acela nici nu s-a interesat de mine.

NORA: Dar fata ta? Te-a uitat, desigur.

BONA: Nu m-a uitat de loc. Mi-a scris o dată, la prima împărtașanie și încă o dată când s-a măritat.

NORA (*o îmbrățișează*): Bătrâna mea Anne-Marie, tu mi-ai fost ca o mamă când eram mică.

BONA: Biata și micuța Nora n-a avut altă mamă.

NORA: Și dacă și micuții mei n-ar mai avea mamă, știu că tu vei rămâne pentru ei... Ah! Prostii, prostii! (*Deschizând cutia.*) Hai! du-te la ei. Eu trebuie... Să vezi ce drăguță voi fi mâine.

BONA: Nici vorbă, nimeni n-are să fie atât de drăguță ca doamna Nora.

(Pleacă în camera din stânga.)

NORA (*începe să desfacă cutia, însă curând o aruncă la o parte*): Ah, dacă aș avea curajul să ies. Numai de n-ar veni. De nu s-ar întâmpla ceva cât lipsesc. Vorbesc fără șir; nu vine nimeni. Să periem manșonul. Ce mânuși frumoase, ce mânuși frumoase. N-are importanță, n-are importanță! Unu, doi, trei, patru, cinci, șase (*Țipă.*) Ah, au venit... (*Vrea să se îndrepte spre ușă, dar se oprește nedecisă. Doamna Linde vine din vestibul unde și-a lăsat paltonul etc.*)

NORA: O, tu erai, Kristine. Mai e cineva? Ce bine că ai venit!

DOAMNA LINDE: Am auzit că m-ai căutat.

NORA: Da, am trecut pe la tine. Vreau să te rog să-mi ajuți la ceva. Să ședem pe sofa. Iată despre ce-i vorba: mâine seară va fi un bal costumat la consulul Stenborg, acela care stă sus, și Torvald vrea să mă costumez ca napolitană și să dansez tarantela; am învățat-o la Capri.

DOAMNA LINDE: Ia te uită, dai un adevărat spectacol.

NORA: Da. Torvald găsește că e foarte nimerit. Uite costumul; Torvald mi l-a comandat în Italia; acuma-i atât de zdrențuit, încât nu mai știu dacă...

DOAMNA LINDE: O, îl punem noi repede la punct; dar broderia s-a descusut pe alocuri. Ai ac și ață? Perfect, avem tot ce ne trebuie.

NORA: Ce drăguț din partea ta.

DOAMNA LINDE (*cosând*): Așadar, mâine te costumezi? Știi ce, am să trec și eu să te văd gătită. Nora, am uitat să-ți mulțumesc pentru invitația de ieri. A fost o seară foarte plăcută.

NORA (*se ridică și umblă prin cameră*): O, și nici n-a fost ca de obicei. Să fi venit mai demult la noi, Kristine. Adevărul e că Torvald are talentul de a face pe oricine să se simtă bine. E o gazdă pricepută.

DOAMNA LINDE: După părerea mea, ești tot atât de talentată; nu degeaba ești fiica tatălui tău. Spune-mi, Nora, doctorul Rank e întotdeauna atât de abătut ca ieri?

NORA: Nu, era mai deprimat ca de obicei. De altfel, suferă de o boală foarte gravă. Sărmanul, are tuberculoză la șira spinării. E explicabil, tatăl său a dus o viață foarte dezordonată. Vin, nopți pierdute, femei... desigur că asta-i motivul pentru care fiul e suferind din copilărie, Înțelegi.

DOAMNA LINDE (*lăsând să-i pice lucrul*): Dar, draga mea Nora, de unde-ai aflat astea?

NORA (*plimbându-se prin cameră*): Ei, dacă ai trei copii, mai ești din când în când în relații cu unele... cu unele doamne care se pricep oarecum la medicină, și care-ți povestesc câte și mai câte.

DOAMNA LINDE (*coase în continuare; scurtă pauză*): Doctorul Rank vine în fiecare zi pe la voi?

NORA: În fiecare zi. E cel mai bun prieten al lui Torvald,

încă din copilărie. Și al meu. Doctorul Rank este de-al casei.

DOAMNA LINDE: Spune-mi: e un om sincer? Vreau să spun, nu-i place doar să spună amabilități?

NORA: Dimpotrivă. De unde ți-a venit ideea?

DOAMNA LINDE: Când mi l-ai prezentat ieri, m-a asigurat că auzise deseori numele meu la voi în casă; am remarcat apoi că soțul tău habar n-avea cine sunt eu. Atunci cum putea să audă doctorul Rank?...

NORA: Da, adevărat, Kristine. Torvald ține enorm la mine și de aceea vrea, așa spune el, să-i aparțin în întregime. La început devenea gelos de-a binelea doar dacă pomeneam de vreunul dintre oamenii ce-mi erau dragi, de acasă. Firește, i-am făcut pe plac. În schimb, cu doctorul Rank puteam vorbi despre oricine; vezi tu, lui îi place să mă asculte.

DOAMNA LINDE: Să-ți spun ceva, Nora, în multe privințe ești încă un copil; eu sunt mult mai în vârstă decât tine, deci am și mai multă experiență. Vreau să-ți dau un sfat: ar trebui să termini intimitățile acestea cu doctorul Rank.

NORA: Ce intimități ar trebui să termin?

DOAMNA LINDE: Și cu una și cu alta. Ieri îmi vorbeai de un admirator bogat care urma să-ți procure bani.

NORA: Da, care însă nu există... Din păcate. Și ce-i cu asta?

DOAMNA LINDE: Doctorul Rank are avere?

NORA: Da, are.

DOAMNA LINDE: Și n-are pe nimeni de cine să se ocupe?

NORA: Nu, pe nimeni; dar...

DOAMNA LINDE: Și vine zilnic la voi în casă?

NORA (*cu un ton iritat*): Ți-am mai spus o dată.

DOAMNA LINDE: De ce ești agresivă, Nora?

NORA; Nu sunt agresivă, dar nu înțeleg.

DOAMNA LINDE: Nu te mai preface, Nora. Crezi că n-am înțeles de la cine ai împrumutat cele patru mii opt sute de coroane?

NORA: Ți-ai pierdut mințile? Cum ai putut să-ți închipui una ca asta? E un prieten al nostru, care vine aici zi de zi! S-ar fi creat o situație de-a dreptul insuportabilă.

DOAMNA LINDE: Atunci, nu-i el?

NORA: Nu, te asigur. Nici nu mi-a trecut prin minte asemenea idee. De altfel, nici n-ar fi avut bani; i-a moștenit mult mai târziu.

DOAMNA LINDE: Ei, cred că a fost spre norocul tău, draga mea Nora.

NORA: Nu, niciodată nu mi-a trecut prin minte să-l rog pe doctorul Rank. De altfel, sunt sigură că dacă l-aș ruga...

DOAMNA LINDE: Inșă, natural, n-ai s-o faci.

NORA: Nu, bineînțeles. Nu pot să cred, nici nu pot cel puțin să-mi închipui că ar putea fi necesar. Dar sunt sigură că dacă i-aș spune doctorului...

DOAMNA LINDE: Fără știrea soțului tău?

NORA: Da. Tot fără știrea lui, trebuie să ies din încurcătură. Trebuie să termin odată.

DOAMNA LINDE: Da, da, așa spuneam și eu ieri, dar...

NORA (*umblând încoace și încolo*): Un bărbat se descurcă mult mai ușor decât o femeie în afaceri de astea.

DOAMNA LINDE: Propriul tău bărbat, da.

NORA: Prostii! (*Se oprește.*) Când plătești tot ce datorezi, îți recapeți chitanța?

DOAMNA LINDE: Se înțelege de la sine.

NORA (*aparte*): Să poți rupe în mii de bucăți, și să dai foc acestei hârtii dezgustătoare și murdare!

DOAMNA LINDE (*o privește fix, lasă lucrul și se ridică încet în picioare*): Nora, îmi ascunzi ceva.

NORA: Vezi asta pe chipul meu?

DOAMNA LINDE: Ți s-a întâmplat ceva, de ieri dimineață încoace. Nora, ce s-a întâmplat?

NORA (*apropiindu-se de ea*): Kristine! (*Ascultând atentă.*) Sst! A venit Torvald. Du-te în camera copiilor. Torvald nu poate suferi croitoria. Roag-o pe Anne-Marie să te ajute.

DOAMNA LINDE (*adunându-și lucrurile*): Bine, mă duc, dar nu plec de aici până nu vorbim amândouă, deschis.

(Trece în camera din stânga; în același timp intră Helmer din vestibul.)

NORA (*ieșind înainte*): O, cât te-am așteptat, dragă Torvald.

HELMER: Era croitoreasa?

NORA: Nu, era Kristine; mă ajută să-mi pun la punct costumul. Să vezi ce bine am să arăt.

HELMER: N-a fost bună ideea mea?

NORA: Minunată! Dar eu... n-am fost drăguță că te-am ascultat?

HELMER (*luând-o de bărbie*): Drăguță? Pentru că îți ascuți bărbatul? Ei, ei, nechibzuită mică, știu bine că n-ai gândit așa. Dar nu vreau să te deranjez, trebuie să probezi, pe câte vād.

NORA: Tu ai să lucrezi?

HELMER: Da. (*Arătând un teanc de hârtii.*) Uite, le-am adus de la bancă. (*Pornește spre camera sa.*)

NORA: Torvald!

HELMER (*oprindu-se*): Da.

NORA: Dacă mica veveriță te-ar ruga frumos, din toată inima... Ceva?

HELMER: Ce anume?

NORA: Ai vrea să faci?

HELMER: Bineînțeles că mai întâi ar trebui să știu despre ce-i vorba.

NORA: Veverița ar alerga împrejur și ar face tot felul de nebunii, dacă ai fi drăguț și i-ai satisface dorința.

HELMER: Hai, spune o dată, Nora!

NORA: Ciocârlia mică ar ciripi în toată casa.

HELMER: Ei, oricum ai ciripi.

NORA: Ți-aș dansa ca o flică a ielelor sub clar de lună. Pentru tine, Torvald.

HELMER: Nora... cred că nu e în legătură cu ce mi-ai spus azi-dimineață!

NORA (*apropiindu-se de el*): Ba da, Torvald, te rog, te implor!

HELMER: Și tu, realmente, ai curajul să mai îmi vorbești de chestiunea asta?

NORA: Da, da, trebuie să cedezi, trebuie să-l menții pe Krogstad în postul de la bancă.

HELMER: Draga mea Nora, postul lui l-am dat doamnei Linde.

NORA: Da, asta-i foarte frumos din partea ta; însă ai putea concedia alt funcționar în locul lui Krogstad.

HELMER: Asta-i o încăpățănare de necrezut! Pentru că tu i-ai făcut ieri promisiunea necugetată să pui o vorbă bună, să fiu obligat eu...

NORA: Nu de asta, Torvald. E însă în interesul tău. Omul ăsta colaborează la cele mai detestabile ziare; chiar tu

mi-ai spus. Poate să-ți facă enorm de mult rău. Mi-e o frică de moarte din cauza asta.

HELMER: Aha, înțeleg. Te înspăimântă vechile amintiri.

NORA: Ce vrei să spui? Nu pricep.

HELMER: Că te gândești, bineînțeles, la tatăl tău.

NORA: Ei, da. Amintește-ți numai câți ticăloși l-au terfelit groaznic în astfel de ziare. Eu cred că s-ar fi ajuns chiar la destituirea lui dacă ministerul nu te-ar fi delegat pe tine să anchetezi și dacă tu n-ai fi fost atât de binevoitor.

HELMER: Micuță Nora, e o deosebire considerabilă între tatăl tău și mine. Tatăl tău nu era un funcționar ireproșabil. Eu însă sunt; și sper că voi rămâne astfel.

NORA: O, nimeni nu-și închipuie ce poate născoci răutatea omenească. Am putea fi atât de liniștiți și de fericiți aici, în căminul nostru tihnit și fără griji; tu, eu și copiii. Torvald! De aceea te rog atât de mult.

HELMER: Tocmai fiindcă tu intervii pentru el, mă pui în imposibilitate să-l mențin. La bancă se știe de concedierea lui. Atât ar mai trebui, să se răspândească zvonul că noul director a fost convins de cineva — probabil de soția lui — să-și schimbe hotărârea.

NORA: Ei și?

HELMER: Bineînțeles, când e vorba de un capriciu, micuța încăpățânată răspunde doar: Ei și! M-aș face de răs în fața întregului personal, lăsându-l să-și închipuie că mă pot lăsa influențat... Dinafară. Crede-mă, foarte cu-rând aș simți efectele. Și în plus, mai este o împrejurare care face total imposibilă menținerea lui Krogstad la bancă cât timp sunt eu director.

NORA: Ce anume?

HELMER: La nevoie aș putea trece cu vederea tarele Ini

morale.

NORA: Nu-i așa, Torvald?

HELMER: Am auzit că este și foarte capabil. Vezi, însă, Krogstad e o cunoștință de-a mea, din tinerețe. Una dintre acele cunoștințe care te incomodează tot restul vieții. Da, pot să-ți mai spun: În plus ne și tutuim. Și cum e total lipsit de tact, o face și în prezența altora. Ba, mai mult, tocmai atunci crede că este mai îndreptățit să adopte un ton familiar față de mine și să facă paradă: tu, tu, Helmer. Te asigur că îmi este mai mult decât neplăcut. M-ar pune într-o poziție imposibilă la bancă.

NORA: Torvald, tu nu crezi nimic din ceea ce spui.

HELMER: Așa? De ce, mă rog?

NORA: Pentru că e un punct de vedere meschin.

HELMER: Ce spui? Meschin? Ți par eu meschin?

NORA: Dimpotrivă, dragă Torvald; și tocmai de aceea...

HELMER: E unul și același lucru, Nora! Tu consideri argumentele mele meschine; în consecință, înseamnă că și eu sunt meschin. Așa! Meschin, deci! Ei, asta trebuie să se sfârșească o dată. *(Se duce la ușa vestibulului și strigă.)* Helene!

NORA: De ce o chemi?

HELMER *(căutând prin hârtiile aduse)*: Să termin o dată. *(Slujnica intră în cameră. Către ea.)* Ia scrisoarea asta și dă-o imediat unui comisionar. S-o ducă îndată la destinație. Repede însă. Adresa e pe plic. Uite, ia și banii pentru comisionar.

SLUJNICA: Am înțeles. *(Iese cu scrisoarea.)*

HELMER *(strângându-și hârtiile)*: Așa, micuța mea doamnă încăpățânată.

NORA *(cu răsuflarea tăiată)*: Torvald, ce scrisoare era

aceea?

HELMER: Concedierea lui Krogstad.

NORA: Oprește-o, Torvald! Mai e încă timp. O, Torvald, oprește-o! Fă asta pentru mine, pentru tine chiar, pentru copii! Ascultă-mă, Torvald, fă-o! Tu nu știi ce ne poate aduce, tuturor, intransigența ta.

HELMER: Prea târziu.

NORA: Da... prea târziu.

HELMER: Dragă Nora, îți iert agitația asta exagerată, deși în fond este de-a dreptul o ofensă la adresa mea. Cel puțin așa o consider. Nu-i oare o insultă să-ți închipui că mă voi înspăimânta de răzbunarea unui funcționaraș ratat? Te iert, totuși, pentru că asta demonstrează marea ta dragoste pentru mine. *(Luând-o în brațe.)* Așa trebuia să fac, scumpa mea Nora. Fie ce-o fi. La nevoie, crede-mă, am și curaj și putere. Vei vedea că știu să iau totul asupra mea.

NORA *(înspăimântată)*: Ce vrei să spui cu asta?

HELMER: Totul...

NORA *(calmă)*: Asta n-ai s-o faci niciodată!

HELMER: Bine, Nora; atunci să ne împărțim răspunderile, ca soț și soție. De altfel, așa este și normal. *(Mângâind-o pe cap.)* Ești mulțumită acum? Ei, ei, lasă ochisorii ăștia de porumbiță speriată. Toate nu-s altceva decât de-ale tale. Mai bine ai repeta tarantela și te-ai exersa la tamburină. Eu mă duc în biroul din fund, închid și ușile de la mijloc, așa că n-am să mai aud nimic; poți face oricâtă gălăgie. *(Se îndreaptă spre ușă.)* Și când vine Rank. Spune-i unde mă găsește. *(O salută cu capul, își ia hârtiile și pleacă în camera sa, închizând ușa după el.)*

NORA *(înlemnită de spaimă, stă ca pironită, abia șoptind)*:

Acum ar fi în stare s-o facă. O face, indiferent ce ar putea să urmeze. Nu, asta niciodată! Nu! Pentru nimic în lume, nu! Ah! O mântuire... o scăpare... *(Se aude sunând în vestibul.)* Doctorul Rank!... Da! Orice, în afară de asta. Orice altceva! *(Își trece mina peste față, încearcă să se reculeagă și deschide ușa dinspre vestibul. Doctorul Rank e în vestibul și-și atârnă blana în cuier. Pe măsură ce se desfășoară acțiunea, începe să se întunece.)* Bună ziua, doctore. Te-am cunoscut după sunat. Stai, nu intra încă la Torvald, mi se pare că are ceva de lucru.

DOCTORUL RANK: Și dumneata?

NORA *(în timp ce Rank intră în cameră, închizând ușa după el)*: O, știi prea bine că pentru dumneata am întotdeauna timp.

DOCTORUL RANK: Îți mulțumesc; am să profit. Cât o să mai am timp.

NORA: Ce vrei să spui? Cum... cât o să mai ai timp?

DOCTORUL RANK: Așa cum ai auzit. Te sperie?

NORA: Da. Ceea ce ai spus e de-a dreptul straniu. Crezi că se va schimba ceva? Că se va întâmpla ceva?

DOCTORUL RANK: Se va întâmpla ceea ce prevedeam mai de mult. Dar speram că nu va fi atât de curând.

NORA *(luându-l de mină)*: Ce anume, doctore? Mie trebuie să-mi spui.

DOCTORUL RANK *(așezându-se lângă sobă)*: Sănătatea mea merge spre rău. Și ce-i mai trist, e că nu-i nimic de făcut.

NORA *(răsufală ușurată)*: A, de dumneata e vorba?

DOCTORUL RANK: Dar de cine altul? La ce mi-ar servi să mă mint singur? Dintre toți pacienții mei, eu reprezint cazul cel mai grav. Situația cea mai disperată, doamnă

Helmer. Zilele acestea mi-am făcut un examen general.
Faliment! Poate că-ntr-o lună voi putrezi la cimitir.

NORA: Vai, e oribil ce spui.

DOCTORUL RANK: Situația însăși e al dracului de urâtă.
În special, vor fi deosebit de urâte fazele premergătoare.
Mai am de așteptat doar rezultatul unei ultime analize.
În funcție de rezultat, voi ști aproximativ când se va
produce deznodământul. Aș dori să te rog ceva: Helmer
are, prin natura sa delicată, o deosebită oroare de tot ce
este urât. N-aș vrea să mă vadă în halul în care voi fi, pe
patul de suferință...

NORA: O, doctore Rank...

DOCTORUL RANK: ... să nu vină acolo. Sub niciun motiv.
Ușa mea va fi închisă pentru el. În momentul în care voi
avea certitudinea agravării stării mele, îți voi trimite
cartea de vizită însemnată cu o cruce neagră. Atunci vei
ști că începe descompunerea mea.

NORA: Vai, dar azi ești cu totul absurd. Și mie mi-ar fi
părut atât de bine să fii optimist.

DOCTORUL RANK: Când sunt cu moartea-n față?... Mai
ales că plătesc pentru altul. Asta-i dreptate? Și în câte
familii nu pândesc astfel de ispășiri inevitabile!

NORA (*astupându-și urechile*): Prostii! Să fim veseli, veseli!

DOCTORUL RANK: Da, chiar de veselie îmi arde mie!
Nevinovata mea coloană vertebrală plătește greu pentru
isprăvile tatii, pe vremea când era locotenent.

NORA (*lângă masa din stânga*): Era prea ahtiat după
sparanghel și pateuri de ficat de găscă. Nu-i așa?

DOCTORUL RANK: Și după trufe.

NORA: Da, trufe, sigur. Și stridii, după câte știu.

DOCTORUL RANK: Da, stridii, bineînțeles, și stridii.

NORA: Și vin de porto și șampanie. Păcat că aceste lucruri delicioase atacă organismul.

DOCTORUL RANK: Mai ales că atacă biete organisme nevinovate.

NORA: O, da. Asta-i cel mai trist dintre toate.

DOCTORUL RANK (*privind-o cercetător*): Hm!...

NORA (*după un timp*): De ce zâmbești?

DOCTORUL RANK: Eu, nu. Dumneata râdeai.

NORA: Ba dumneata râdeai, doctore Rank!

DOCTORUL RANK: Ești mult mai puțin serioasă de-cât îmi închipuiam.

NORA: Astăzi sunt atât de dornică de nebunii!

DOCTORUL RANK: Așa-mi pare și mie.

NORA (*cu amândouă mâinile pe umerii lui*): Dragă, dragă doctore, nu trebuie să mori, pentru Torvald și pentru mine; nu ai dreptul să mori.

DOCTORUL RANK: O, mă vei uita ușor. Morții sunt repede uitați.

NORA (*privindu-l îngrijorată*): Cum poți crede așa ceva?

DOCTORUL RANK: Se leagă noi prietenii și astfel...

NORA: Cine leagă noi prietenii?

DOCTORUL RANK: Și dumneata și Helmer o veți face când eu voi fi... departe. Dumneata ai și început, după cât mi se pare. Aseară ce căuta aici această doamnă Linde?

NORA: Aha, nu cumva ești gelos pe biata Kristine?

DOCTORUL RANK: Da, sunt. Ea va fi succesoarea mea aici, în casă. Când eu voi termina cu viața, poate că această femeie va...

NORA: Sst! Nu vorbi atât de tare. E dincolo.

DOCTORUL RANK: Și astăzi? Ce-ți spuneam?

NORA: Numai ca să-mi aranjeze puțin costumul. Doamne,

dar ce absurd ești! (*Așezându-se pe sofa.*) Acum fii drăguț, doctore. Vei vedea ce frumos am să dansez mâine; și-atunci să-ți închipui că o fac pentru dumneata... și pentru Torvald, bineînțeles. (*Scoțând diferite lucruri din cutie.*) Doctore, vreau să-ți arăt ceva.

DOCTORUL RANK (*așezându-se*): Ce anume?

NORA: Ia te uită!

DOCTORUL RANK: Ciorapi de mătase.

NORA: De culoarea epidermei. Nu sunt delicioși? O, acum e întuneric, dar mâine... Nu, nu, nu; nu trebuie să vezi decât talpa piciorului. A, sigur, ți-ar plăcea să vezi și mai sus.

DOCTORUL RANK: Hm!...

NORA: De ce-i privești atât de critic? Poate crezi că n-o să-mi șadă bine?

DOCTORUL RANK: În privința asta nu-mi pot forma o părere.

NORA (*privindu-l o clipă*): Să-ți fie rușine! (*Îi atinge ușor cu ciorapii peste ureche.*) Na! Așa-ți trebuie. (*Împachetează din nou lucrurile.*)

DOCTORUL RANK: Și ce minunății o să mai văd?

NORA: N-o să mai vezi nimic, pentru că nu ești cuminte. (*Fredonează încetîșor, umblînd prin lucruri.*)

DOCTORUL RANK (*după o scurtă pauză*): Când stau aici cu dumneata, atât de intim, nu-mi dau seama... Nu, nu pricep de loc ce s-ar fi întîmplat cu mine dacă nu v-aș fi cunoscut, dacă niciodată n-aș fi intrat în casa voastră.

NORA (*zâmbind*): În fond, cred că te-ai simțit bine la noi.

DOCTORUL RANK (*mai încet, privind țintă înaintea lui*): Și acum să fii silit să părăsești toate astea...

NORA: Prostii; n-ai să părăsești nimic.

DOCTORUL RANK (*același joc*): ... și să nu poți lăsa după tine măcar o imagine precisă, ci doar un regret trecător... Nimic mai mult decât un loc gol, care va fi ocupat de primul venit.

NORA: Și dacă te-aș ruga să... Nu!...

DOCTORUL RANK: Ce?

NORA: Ca o mare dovadă de prietenie...

DOCTORUL RANK: Hai! Spune!

NORA: Voiam să spun... o mare dovadă de prietenie și un imens serviciu pentru mine.

DOCTORUL RANK: Ah, pentru prima oară îmi dai prilejul să mă simt fericit.

NORA: Dar nici nu știi despre ce e vorba.

DOCTORUL RANK: Bine, bine, te ascult.

NORA: Nu, nu pot, doctore, e cam prea mult... în același timp și un sfat... și un serviciu...

DOCTORUL RANK: Cu atât mai bine. Nu înțeleg însă exact ce vrei. Vorbește, deci. Nu mă mai bucur de încrederea dumitale?

NORA: Ba da. Mai mult decât oricare altul. Îmi ești cel mai bun și mai credincios prieten. De altfel, o știi prea bine. De aceea vreau să-ți spun totul. Uite, doctore: e ceva ce trebuie să împiedic, și dumneata poți să mă ajuți. Știi cât de fierbinte, cât de mult mă iubește Torvald; n-ar ezita nicio clipă să-și dea viața pentru mine.

DOCTORUL RANK (*aplecându-se spre ea*): Nora... Crezi că-i singurul care...

NORA (*cu o mișcare ușoară*): Care?...

DOCTORUL RANK: ... Care și-ar da bucurios viața pentru dumneata?

NORA (*întunecată*): Atunci...

DOCTORUL RANK: Mi-am jurat că ți-o spun cu puțin înainte de moarte. Acum e cea mai nimerită ocazie. Da, Nora, acum știi totul. Și mai știi că în mine poți avea toată încrederea. Mie poți să-mi încredințezi orice secret.

NORA (se ridică; simplă și calmă): Dă-mi voie să trec.

DOCTORUL RANK (*îi face loc, continuând să șadă*): Nora...

NORA (*în pragul vestibulului*): Helene, adu lampa. (*Apropiindu-se de sobă.*) O, dragă doctore, asta-i urât din partea dumitale.

DOCTORUL RANK (*ridicându-se*): Pentru că te-am iubit ca nimeni altul? Asta-i urât?

NORA: Nu, ci numai pentru că mi-ai spus-o. De altfel, nici nu era nevoie.

DOCTORUL RANK: Ce vrei să spui? Atunci... Știi?

(Slujnica intră cu lampa, o așază pe masă și iese.)

DOCTORUL RANK: Nora... Doamnă Helmer... te întreb: știi?

NORA: Greu de spus dacă am știut sau nu. Realmente, nu-mi dau seama. De ce ai fost atât de stângaci, doctore? Ar fi fost totul atât de frumos!

DOCTORUL RANK: Ei, în orice caz, acum știi că îți aparțin. Cu trup și suflet, vorbește, te rog.

NORA (*privindu-l*): După toate astea? Să-ți mai spun?

DOCTORUL RANK: Te rog! Spune-mi despre ce este vorba.

NORA: Acum nu mai pot să-ți spun!

DOCTORUL RANK: Ba da. Nu trebuie să mă pedepsești astfel. Dă-mi voie să fac pentru dumneata tot ce este omenește posibil.

NORA: Acum nu mai poți face nimic pentru mine. De altfel,

sigur, nu voi avea nevoie de niciun sprijin. Toate astea nu erau decât închipuiri de-ale mele. Sigur că-i așa. Firește. *(Se așază în balansoar, privește la el, zâmbind.)* Da, ești un om corect, doctore. Acum, pe lumină, nu ai cumva o senzație de jenă, de rușine?

DOCTORUL RANK: Nu, absolut de loc. Nu trebuie oare să plec... Pentru totdeauna?

NORA: Nu, asta să nu faci. Bineînțeles, trebuie să vii aici ca mai înainte. Știu că Torvald nu se poate lipsi de dumneata.

DOCTORUL RANK: Dar dumneata?

NORA: O, eu mă simt nespus de bine când vii aici.

DOCTORUL RANK: Poate de aceea am fost indus în eroare. Ești o enigmă pentru mine. De multe ori am avut impresia că plăcerea dumitale era aceeași, fie că stăteai cu mine, fie cu Helmer.

NORA: Da, vezi, sunt unii oameni la care ții foarte mult și alții cu care mai mult decât cu oricine îți place să fii împreună.

DOCTORUL RANK: În definitiv, e și asta ceva.

NORA: Când eram acasă, cel mai mult, bineînțeles, țineam la tata. Însă îmi plăcea foarte mult să mă strecor în camera slujnicelor; pentru că ele nu mă țineau de rău niciodată; și totdeauna vorbeau despre lucruri amuzante.

DOCTORUL RANK: Aha, înțeleg. Pe ele le înlocuiesc eu.

NORA *(sare în picioare și se duce la el)*: O, dragul, bunul meu doctor, nu asta am vrut să spun. Dar nu înțelegi? Cu Torvald e parcă același lucru ca și cu tata.

(Slujnica intră din vestibul.)

SLUJNICA; Doamnă! (*Șușotește ceva și-i dă o carte de vizită.*)

NORA (*aruncând o privire pe cartea de vizită*): Ah! (*O bagă în buzunar.*)

DOCTORUL RANK: Ceva neplăcut?

NORA: Nu, nu, de loc; e pentru... e vorba... e pentru costumul meu...

DOCTORUL RANK: Cum asta? Costumul? E aici doar.

NORA: O, ăsta, da, însă-i vorba de altul; l-am comandat... Torvald nu trebuie să știe nimic...

DOCTORUL RANK: Aha, ăsta-i deci marele secret?

NORA: Desigur; du-te pe la el; e în camera din mijloc; reține-l cât mai mult timp.

DOCTORUL RANK: Nicio grijă; nu scapă el de mine. (*Intră în camera lui Helmer.*)

NORA (*slujnicei*): Zici că mă așteaptă în bucătărie?

SLUJNICA: Da, a urcat pe scara de serviciu...

NORA: Nu i-ai spus că e cineva aici?

SLUJNICA: Ba da, dar zadarnic.

NORA: Crezi că nu vrea să plece?

SLUJNICA: A spus că nu pleacă până nu vorbește cu doamna.

NORA: Atunci poștește-l. Caută însă să nu se audă. Helene, să nu spui nimănui că a venit. Vreau să-i fac o surpriză soțului meu.

SLUJNICA: Da, doamnă, am înțeles. (*Iese.*)

NORA: Vai! Se apropie catastrofa! Totul e-n zadar! Nu, nu, nu se poate! Nu trebuie, nu!

(Se duce și trage zăvorul la ușa lui Helmer. Slujnica

deschide ușa vestibulului pentru avocatul Krogstad și închide după el. Acesta e cu blana de călătorie, cizme de iarnă și căciulă.)

NORA (*ieșindu-i înaintea*): Vorbiți încet, soțul meu e acasă.

KROGSTAD: Nu face nimic.

NORA: Ce doriți de la mine?

KROGSTAD: Trebuie să primesc răspuns la o chestiune.

NORA: Atunci grăbiți-vă. Despre ce-i vorba?

KROGSTAD: Știți desigur că am fost concediat.

NORA: Mi-a fost imposibil să împiedic concedierea, domnule Krogstad. Am luptat din răputeri pentru dumneavoastră; totul a fost în zadar.

KROGSTAD: Oare atât de puțin vă iubește soțul dumneavoastră? Când știe ce puteți păți, îndrăznește totuși...

NORA: Cum, v-ați imaginat că știe ceva?

KROGSTAD: Da. Aveți dreptate. Nici nu-mi imaginasem că știe ceva. De altfel, nu e în firea amicului Torvald Helmer manifestarea unui astfel de curaj.

NORA: Domnule Krogstad, nu permit nicio lipsă de respect față de soțul meu.

KROGSTAD: Scuzați, tot respectul cuvenit. Observ că doamna ține foarte mult să nu știe nimic, deci presupun că vă dați seama mai bine decât ieri de gravitatea faptelor comise.

NORA: Destul de bine, chiar fără concursul dumneavoastră.

KROGSTAD: Ei, da. Un jurist atât de slab ca mine...

NORA: Ce doriți?

KROGSTAD: Doar să știu ce mai faceți, doamnă Helmer.

Toată ziua m-am gândit la dumneavoastră. Un biet... casier, un biet avocatei... un... în fine, unul ca mine, precum vedeți, are și un pic de inimă.

NORA: Ați putea s-o dovediți, gândindu-vă la copilașii mei.

KROGSTAD: Dar dumneavoastră și soțul dumneavoastră v-ați gândit la ai mei? Acum însă tot nu mai are nicio importanță. De altfel, voiam să vă spun că nu trebuie să luați lucrurile prea tragic. În primul rând, să știți că nu voi depune nicio plângere.

NORA: O, nu-i așa? Eram sigură.

KROGSTAD: Totul se poate aranja dacă există bunăvoință. Nu e nevoie să afle toată lumea. Chestiunea se va aranja între noi trei.

NORA: Dar soțul meu nu trebuie să afle niciodată nimic.

KROGSTAD: Cum credeți că o puteți evita? Sunteți oare în măsură să achitați în întregime?...

NORA: Nu, momentan nu.

KROGSTAD: Atunci poate aveți posibilitatea să vă procurați suma într-o zi, două?

NORA: Nu. De altfel tot n-aș face uz de ea.

KROGSTAD: Și nici nu v-ar folosi la ceva. Chiar dacă ați poseda teancuri de bancnote, tot nu v-aș restitui chitanța.

NORA: Dar ce aveți de gând să faceți cu ea?

KROGSTAD: Vreau doar s-o păstrez... s-o am la-ndemână.

Evident, nimeni n-ar ști de existența ei. Dacă cumva ați lua vreo hotărâre desperată...

NORA: O voi lua.

KROGSTAD: ... Dacă v-ați gândit cumva să fugiți de-acasă...

NORA: O voi face!

KROGSTAD: ... Sau v-ați gândit poate la ceva și mai grav.

NORA: De unde știți?

KROGSTAD: ... Părăsiți gândurile astea.

NORA: De unde știți că m-am gândit și la asta?

KROGSTAD: Cei mai mulți dintre noi se gândesc la asta...
la început. Și eu m-am gândit cândva. Dar n-am avut
destul curaj...

NORA (*cu glasul stins*): Nici eu n-am.

KROGSTAD (*ușurat*): Nu-i așa? N-ați avea curaj nici
dumneavoastră?

NORA: N-am; n-am deloc.

KROGSTAD: Ar fi de altfel o mare prostie. După ce va trece
furtuna conjugală... Am aici, în buzunar, o scrisoare
către soțul dumneavoastră...

NORA: În care i-ați spus totul?

KROGSTAD: O! Da. Însă cu multe menajamente.

NORA (*precipitat*): Nu-i trimiteți scrisoarea. Faceți-o
bucățele. Voi găsi o posibilitate, oricare, pentru a
procura banii.

KROGSTAD: Iertați-mă, doamnă, însă cred că doar
adineaori v-am spus...

NORA: Dar nu vorbesc de banii pe care vi-i datorez. M-am
referit la suma ce-o pretindeți soțului meu. Spuneți-mi
cât și voi procura imediat banii.

KROGSTAD: Nu bani pretind de la soțul dumneavoastră.

NORA: Atunci ce?

KROGSTAD: Vă spun îndată. Eu vreau să trăiesc pe
propriile mele picioare, vreau să mă redresez, doamnă,
vreau să avansez; și soțul dumneavoastră va trebui să
mă ajute. Timp de un an și jumătate nu m-am făcut
vinovat de nicio incorectitudine, luptându-mă în același

timp cu cele mai mari greutateți; eram totuși mulțumit că mă ridicam pas cu pas. Acum, iată-mă dat afară. De aceea nu-mi ajunge să fiu reprimat, ca o pomană. Vreau să parvin. Vreau să reintru la bancă într-un post important; soțul dumneavoastră trebuie să înființeze acest post important; și trebuie să-l înființeze pentru mine.

NORA: Niciodată nu va face asta.

KROGSTAD: Ba o va face; îl cunosc bine; nu va îndrăzni nici să crâcnească. Și o dată ajuns acolo, alături de el, atunci veți vedea! într-un an voi ajunge mâna dreaptă a directorului. Nils Krogstad și nu Torvald Helmer va fi conducătorul băncii.

NORA: N-o să ajungeți niciodată ziua aceea!

KROGSTAD: Sau ați vrea poate...

NORA: Acum, da. Am curajul să vreau.

KROGSTAD: O, nu reușiți să mă înspăimântați. O doamnă delicată și răsfățată ca dumneavoastră...

NORA: O să vedeți, o să vedeți!

KROGSTAD: Ce? Sub sloiuri, poate? Pe fund, în apa rece și neagră ca huila? Și-n primăvară să ieșiți la suprafață — hădă, de nrecunoscut, cu părul căzut...

NORA: Nu mă puteți înspăimânta.

KROGSTAD: Nici dumneavoastră pe mine. Astea-s lucruri care se spun, dar nu se fac, doamnă Helmer. De altfel, nici n-ar folosi la nimic. Și așa, eu tot îl am la mină.

NORA: Cum? Chiar și atunci când eu n-aș mai fi?...

KROGSTAD: Uitați că... și după moarte, reputația dumneavoastră tot de mine depinde?

(Nora rămâne fără glas, privindu-l.)

KROGSTAD: Ei, și fiindcă acum știți ce vă așteaptă, nu are rost să faceți vreo prostie. Când Helmer va primi scrisoarea, mă va chema. Și nu uitați: soțul dumneavoastră mă silește să merg pe această cale. N-am s-o iert niciodată. Adio, doamnă. *(Iese prin vestibul.)*

NORA *(la ușa vestibulului, o întredeschide și ascultă)*: A plecat. N-a lăsat scrisoarea. O nu, nu, ar fi fost imposibil. *(Deschizând ușa din ce în ce mai mult.)* Ce-o mai fi? S-a oprit afară. Nu coboară pe trepte. Se răzgândește? Oare va...

(O scrisoare cade în cutie; după aceea se aud pașii lui Krogstad care se pierd în josul scărilor.)

NORA *(cu un strigăt înfundat, aleargă repede Lângă masa de Lângă sofa; scurtă oprire)*: În cutia de scrisori! *(Se strecoară timid în vestibul.)* Acolo e. Torvald, Torvald, nu mai e nicio salvare!

DOAMNA LINDE *(venind cu costumul din camera din stânga)*: Asta-i tot ce am putut să aranjez. Hai să-l probezi.

NORA *(răgușit și încet)*: Kristine, vino încoa.

DOAMNA LINDE *(aruncând hainele pe sofa)*: Ce-i cu tine? Pari cu totul tulburată.

NORA: Vino încoa. Vezi scrisoarea aceea? Acolo, prin gemulețul cutiei de scrisori.

DOAMNA LINDE: Da, da, o văd.

NORA: Scrisoarea aceea e de la Krogstad...

DOAMNA LINDE: Nora... Krogstad ți-a împrumutat banii!

NORA: Da; și acum Torvald va afla totul!

DOAMNA LINDE: Crede-mă, Nora, e mai bine așa. Pentru amândoi.

NORA: Dar nu știi totul. Eu am falsificat o semnătură.

DOAMNA LINDE: Sfinte Dumnezeule!...

NORA: Despre asta vreau să-ți vorbesc, Kristine. Va fi nevoie să fii martora mea.

DOAMNA LINDE: Cum martoră? Ce să...

NORA: Dacă îmi voi pierde mințile... și mă tem că așa va fi...

DOAMNA LINDE: Nora!

NORA: Sau dacă mi s-ar întâmpla altceva... Ceva... Încât să nu mai fiu aici...

DOAMNA LINDE: Nora, Nora, dar ți-ai ieșit cu totul din minți!

NORA: Mă gândesc că... dacă atunci, cineva... de aici, ar vrea poate să ia totul asupra lui, să-și asume vina... Mă înțelegeți tu...

DOAMNA LINDE: Da, da; dar cum poți să te gândești...

NORA: Tu să fii martoră că nu-i adevărat, Kristine. Nu am înnebunit. Sunt în toate mințile și de aceea îți spun: nimeni n-a știut nimic despre chestiunea asta, singură am săvârșit totul. Să nu uiți asta.

DOAMNA LINDE: N-am să uit. Nu pricep încă nimic.

NORA: Nici nu ai putea să pricepi. Se va produce însă o minune.

DOAMNA LINDE: O minune?

NORA: Da, o minune. Dar e atât de teribilă, Kristine, încât ar fi de preferat să nu se producă.

DOAMNA LINDE: Mă duc îndată să vorbesc cu Krogstad.

56

NORA: Nu te duce la el; să nu-ți faci vreun rău!

DOAMNA LINDE: A fost o vreme, mai demult, când ar fi făcut bucurios orice pentru mine.

NORA: Ei?

DOAMNA LINDE: Unde locuiește?

NORA: Nu știu... Dar stai... (*Caută în buzunar.*) Am cartea lui de vizită. Dar scrisoarea, scrisoarea!...

HELMER (*din camera lui, bate la ușă*); Nora!

NORA (*țipă îngrozită*): Ce este? Ce vrei cu mine?

HELMER: Ei, ei, nu te speria. Nu intrăm; ai încuiat ușa; mai probezi încă?

NORA: Da, da; mai probez. Voi arăta minunat, Torvald!

DOAMNA LINDE (*care a citit cartea de vizită*): Locuiește chiar alături, la colț..

NORA: Da, dar e cu totul inutil. Nu mai e nicio scăpare. Scrisoarea e în cutie.

DOAMNA LINDE: Și soțul tău are cheia?

NORA: Da, întotdeauna.

DOAMNA LINDE: Krogstad trebuie să-și ceară scrisoarea înapoi; va găsi un pretext pentru asta.

NORA: Ah! Dar tocmai pe la ora asta Torvald obișnuiește...

DOAMNA LINDE: Reține-l. Stai cu el cât mai mult. Mă întorc numaidecât.

(Iese repede pe ușa vestibulului.)

NORA (*se duce la ușa lui Helmer, o deschide și privește înăuntru*): Torvald!

HELMER (*în camera din fund*): Ei, se permite în fine să intri în propria-ți casă? Vino, Rank, vom putea vedea și noi... (*În prag.*) Dar asta ce mai e?

NORA: Ce anume, dragă Torvald?

HELMER: Rank îmi anunțase un mare spectacol, cu tine costumată..

DOCTORUL RANK (*în prag*): Așa înțelesesem, iată însă că m-am înșelat.

NORA: Nu te-ai înșelat! Am decis că nimeni nu trebuie să-mi admire splendoarea până mâine.

HELMER: Dar, Nora dragă, pari extrem de obosită. Ai exersat prea mult?

NORA: Nu, încă n-am exersat de loc.

HELMER: Totuși, ar fi necesar.

NORA: Sigur că ar fi necesar, Torvald. Fără tine nu pot face nimic. Am uitat absolut totul.

HELMER: O, te ajut eu să te pui repede la punct.

NORA: Da, Torvald, ocupă-te o dată și de mine. Îmi promiți? Mi-e atât de frică. Atâta lume... În seara asta trebuie să te ocupi numai de mine. Lasă orice treburi, orice afaceri; să nu pui mâna nici măcar pe condei. Nu-i așa, dragă Torvald?

HELMER: Îți promit; în astă-seară îți stau la dispoziție, ești mică și n-ai pe nimeni să te ajute. Dar mai întâi vreau să... (*Se duce spre ușa vestibulului.*)

NORA: Ce cauți acolo?

HELMER: Să văd dacă e vreo scrisoare.

NORA: Nu, nu, Torvald. Stai aici!

HELMER: De ce nu?

NORA: Torvald, te rog; nu-i nicio scrisoare.

HELMER: Lasă-mă să văd. (*Vrea să se ducă.*)

NORA (*Lângă pian, execută ultimele măsuri ale tarantelei.*)

HELMER (*în prag, se oprește*): Aha!

NORA: Nu pot dansa mâine dacă nu repet cu tine.

HELMER (*se apropie de ea*): Ești atât de speriată, Nora

dragă?

NORA: Da, nespus. Să începem imediat, e destul timp până la masă. Așează-te aici și cântă-mi, Torvald dragă; corectează-mă; îndrumă-mă ca de obicei.

HELMER: Bucuros, foarte bucuros, dacă dorești tu. *(Se așază la pian.)*

NORA *(scoate tamburina din cutie și de asemeni un șal lung, pestriț, cu care se drapează într-o clipită; pe urmă, dintr-un salt, vine în față și strigă)*: Cântă-mi acum! Vreau să dansez!

(Helmer cântă și Nora dansează, doctorul Rank stă lângă pian, în spatele lui Helmer și privește.)

HELMER *(cântând)*: Mai lent, mai lent.

NORA: Nu pot altfel.

HELMER: Nu atât de violent, Nora!

NORA: Așa trebuie.

HELMER *(ridicând capul)*: Nu, nu, așa nu merge deloc.

NORA *(râzând și agitând tamburina)*: Nu-ți spuneam?

DOCTORUL RANK: Dă-mi voie să-i cânt eu.

HELMER *(ridicându-se)*: Bine, cântă tu; am s-o pot îndruma mai ușor.

(Rank se așază la pian și cântă; Nora dansează cu o sălbătăcie crescândă. Helmer s-a așezat lângă sobă și-i face mereu observații; Nora pare că nu le aude; părul i se despletește și-i cade pe umăr; ea nu observă și continuă să danseze. Intră doamna Linde.)

DOAMNA LINDE *(înmărmurită lângă ușă)*: Ah!...

NORA: Uite de ce pozne ne ținem, Kristine.

HELMER: Dar, draga mea Nora, pui atâta pasiune de parcă ai dansa pe viață și pe moarte.

NORA: Așa și este!

HELMER: Rank, oprește-te; asta-i curată nebunie! Oprește-te, îți spun! (*Rank încetează cântecul și Nora se oprește brusc.*) N-aș fi crezut niciodată că ai uitat tot ce te-am învățat.

NORA (*azvârlind tamburina*): Acum vezi și tu.

HELMER: Într-adevăr, e nevoie să fii corectată.

NORA: Vezi că e necesar? Trebuie să mă corectezi tot timpul. Îmi promiți, Torvald?

HELMER: Desigur, și o să ai numai de câștigat.

NORA: Da, Torvald. Și azi, și mâine nu trebuie să ai altă preocupare în afară de mine. Nu trebuie să citești nici măcar o scrisoare; nici să nu atingi cutia de scrisori.

HELMER: O, tot îți mai e frică de omul acela?

NORA: Da, și asta.

HELMER: Nora, o văd pe chipul tău, a și sosit o scrisoare de la el.

NORA: Nu știu; s-ar putea, însă nu trebuie să citești nicio astfel de scrisoare acum; să lăsăm totul după Crăciun.

DOCTORUL RANK (*încet lui Helmer*): Nu te împotrivi.

HELMER (*luând-o în brațe*): Copiilor le faci pe plac. Însă mâine seară, după ce vei fi dansat...

NORA: Atunci ai să fii liber.

SLUJNICA (*în ușa din dreapta*): Doamnă, masa e servită.

NORA: Vrem șampanie, Helene.

SLUJNICA: Bine, doamnă. (*Iese.*)

HELMER: Ei, ei... facem chef mare, așadar?

NORA: Chef cu șampanie până mâine în zori. (*Strigă.*) Și

praline, Helene, multe, măcar de data asta.

HELMER (*luându-i mâinile*): Na, na, na, dar fără atâta agitație. Fii ca înainte, micuța mea ciocârlie.

NORA: Da, așa am să fiu. Dar acum treci dincolo; și dumneata, doctore. Kristine, ajută-mă să-mi aranjez părul.

DOCTORUL RANK (*încet, în timp ce merge*): Parcă s-ar fi întâmplat ceva, te aștepți la ceva?!

HELMER: Dar deloc, dragă prietene; e doar teama aceea copilărească de care ți-am vorbit.

(Amândoi intră în camera din dreapta.)

NORA: Ei?!

DOAMNA LINDE: A plecat la țară.

NORA: Ah! Ți-am spus.

DOAMNA LINDE: Se întoarce mâine seară. I-am lăsat un bilet.

NORA: Nu trebuia s-o faci. Nu poți opri nimic. Și, în fond, poate totuși se întâmplă o minune.

DOAMNA LINDE: A, e greu să pricepi. Du-te la ei. Vin și eu îndată.

(Doamna Linde intră în sufragerie.)

NORA (*stă o clipă ca și cum s-ar reculege; pe urmă se uită la ceas*): Cinci. Încă șapte ore până la miezul nopții. Apoi, douăzeci și patru de ore până la miezul nopții următoare. Atunci s-a terminat cu tarantela. Douăzeci și patru plus șapte? Treizeci și una de ore de trăit.

HELMER (*în ușa din dreapta*): Unde e micuța ciocârlie?

NORA (*înspre el, cu brațele deschise*): Aici, aici e ciocârlia!

---- CORTINA ----

ACTUL III

Același decor. Masa de lângă sofa cu scaunele dimprejur au fost mutate în mijlocul camerei. Pe masă, o lampă aprinsă. Ușa spre vestibul e deschisă. Se aude muzică de dans de la etajul de sus. Doamna Linde stă la masă și răsfoiește distrată o carte; încearcă să citească, dar nu se poate concentra; de vreo două ori ascultă atentă înspre ușa de la intrare.

DOAMNA LINDE *(uitându-se la ceas)*: Încă nu. Și totuși, ar fi timpul. Dar dacă nu... *(Ascultând din nou.)* A, el este. *(Se duce la vestibul și deschide cu precauție ușa de la intrare; se aud pași ușori pe scări; șoptește.)* Intră. Nu-i nimeni aici.

KROGSTAD *(în ușa)*: Am găsit acasă un bilet de la dumneata. Ce înseamnă asta?

DOAMNA LINDE: Trebuie neapărat să-ți vorbesc.

KROGSTAD: Da? Și trebuie să vorbim neapărat aici, în casa asta?

DOAMNA LINDE: La mine acasă era imposibil; camera mea n-are intrare separată. Intră. Suntem absolut singuri; slujnica doarme și Helmerii sunt sus, la bal.

KROGSTAD *(intrând în cameră)*: Ia te uită. În seara asta...

Helmerii dansează? Adevărat?

DOAMNA LINDE: Da.

KROGSTAD: O, desigur, de ce n-ar dansa?...

DOAMNA LINDE: Ei, Krogstad, avem de vorbit ceva.

KROGSTAD: Noi doi mai avem ceva să ne spunem?

DOAMNA LINDE: Da! Avem multe să ne spunem.

KROGSTAD: Nu prea cred.

DOAMNA LINDE: Pentru că niciodată nu m-ai înțeles bine.

KROGSTAD: Mai era și altceva de înțeles? De altfel, asta se-ntâmplă destul de des în viață. O femeie fără inimă își părăsește iubitul când i se ivește o partidă mai bună.

DOAMNA LINDE: Crezi că eu sunt fără inimă? Și crezi că am făcut-o fără să sufăr?

KROGSTAD: Vrei să spui că nu ți-a fost ușor?

DOAMNA LINDE: Krogstad, ai putut să crezi altfel?

KROGSTAD: Atunci de ce mi-ai scris așa cum mi-ai scris?

DOAMNA LINDE: N-am putut altfel. Când a trebuit s-o rup cu tine, am considerat că aveam obligația morală să-ți șterg din inimă tot ce simțeau pentru mine.

KROGSTAD (*frângându-și mâinile*): Asta era deci. Și totul... Totul numai pentru bani!

DOAMNA LINDE: Nu trebuie să uiți că aveam o mamă lipsită de orice ajutor, suferindă, și doi frați mici. Nu puteam să aștept, Krogstad; iar perspectivele tale erau prea îndepărtate pe atunci.

KROGSTAD: Poate; însă nu trebuia să renunți la mine pentru altul.

DOAMNA LINDE: Da, poate că ai dreptate. De multe ori m-am întrebat dacă am avut acest drept.

KROGSTAD (*încet*): Când te-am pierdut, parcă s-a prăbușit pământul sub mine. Acum, privește-mă; sunt un

naufragiat agățat de-o epavă.

DOAMNA LINDE: Salvarea ar putea fi aproape.

KROGSTAD: Era aproape; însă venirea ta a împiedicat-o.

DOAMNA LINDE: Fără s-o știu, Krogstad. Abia azi am aflat că-ți voi lua locul la bancă.

KROGSTAD: Pentru că mi-o spui tu, cred. Dar acum, când știi... nu te retragi?

DOAMNA LINDE: Nu; pentru că tot nu ți-ar mai fi de niciun folos.

KROGSTAD: O, folos, folos... eu, în locul tău, aş face-o totuși.

DOAMNA LINDE: Am învățat să acționez rațional. Viața și necesitatea aspră și amară m-au învățat astfel.

KROGSTAD: Și pe mine tot viața m-a învățat să nu cred în vorbe.

DOAMNA LINDE: În cazul ăsta, te-a învățat un lucru foarte rezonabil. Dar în fapte crezi?

KROGSTAD: Ce vrei să spui cu asta?

DOAMNA LINDE: Adineauri te comparai cu un naufragiat pe o epavă.

KROGSTAD: Am motive temeinice s-o fac.

DOAMNA LINDE: Și eu sunt o naufragiată pe o epavă. Nimeni căruia să-i port de grijă, nimeni care să aibă nevoie de mine.

KROGSTAD: Așa ai vrut.

DOAMNA LINDE: Atunci nu aveam altă cale.

KROGSTAD: Cum adică?

DOAMNA LINDE: Krogstad, dacă noi, doi naufragiați, ne-am salva unul pe altul?

KROGSTAD: Ce vrei să spui?

DOAMNA LINDE: Doi pe aceeași epavă se ajută mai bine

decât fiecare luptând numai pentru sine.

KROGSTAD: Kristine!

DOAMNA LINDE: De ce crezi că am venit aici, în oraș?

KROGSTAD: Te-ai gândit cumva și la mine?

DOAMNA LINDE: Am muncit și numai așa am putut supraviețui. Toate zilele vieții mele, de când mă țin minte, am muncit, și asta a fost cea mai mare și unica mea bucurie. Dar acum am rămas cu totul singură pe lume. Mă simt înspăimântător de părăsită. Nu ai nicio satisfacție muncind numai pentru tine. Krogstad, ajută-mă, oferă-mi un scop pentru care să muncesc.

KROGSTAD: Nu pot crede. Asta nu-i decât generozitatea ta exaltată, care te îndeamnă să te jertfești.

DOAMNA LINDE: Ți s-a părut vreodată că sunt o exaltată?

KROGSTAD: Realmente, ai fi în stare? Dar... îmi cunoști tot trecutul?

DOAMNA LINDE: Da.

KROGSTAD: Și știi ce reputație am?

DOAMNA LINDE: Mai adineauri spuneai că alături de mine ai fi alt om.

KROGSTAD: De asta sunt convins.

DOAMNA LINDE: Și acum... N-ar mai fi posibil?

KROGSTAD: Kristine, ești sigură de ce spui? Da! Da! Așa-i, citesc pe fața ta. Adevărat? Ai avea curajul?...

DOAMNA LINDE: Am nevoie de cineva căruia să-i fiu ca o mamă; și copiii dumitale au nevoie de o mamă. Noi doi avem nevoie unul de celălalt. Krogstad, am încredere în tine.

KROGSTAD (*îi apucă mâinile*): Mulțumesc, mulțumesc, Kristine... Acum am să mă reabilitez în fața oricui. Ah, dar uitasem...

DOAMNA LINDE (*atentă*): Sst! Tarantela e pe sfârșite; înseamnă că pot veni din clipă în clipă.

KROGSTAD: A, da, trebuie să plec. Și de altfel totul ar fi zadarnic. Tu n-ai de unde să știi ce-am făcut împotriva Helmerilor.

DOAMNA LINDE: Ba da, Krogstad, știu.

KROGSTAD: Și cu toate astea, mai ai curajul să...

DOAMNA LINDE: Da! Fiindcă-mi dau seama până unde îl poate împinge pe un om desperarea.

KROGSTAD: Ah, dacă aș putea să mai îndrept ceva!

DOAMNA LINDE: Poți. Scrisoarea ta e încă în cutie.

KROGSTAD: Ești sigură?

DOAMNA LINDE: Absolut sigură, dar...

KROGSTAD (*privind-o cercetător*): Nu cumva asta e explicația? Totul doar fiindcă vrei să-ți salvezi prietena? Vorbește-mi deschis. Așa-i?

DOAMNA LINDE: Krogstad, m-am vândut o dată pentru alții. N-o mai fac a doua oară.

KROGSTAD: Am să-i cer scrisoarea înapoi.

DOAMNA LINDE: Nu, nu.

KROGSTAD: Ba da, Kristine, îl aștept să coboare și-x cer să-mi restituie scrisoarea, pe care nu-i cazul s-o mai citească, fiind vorba doar de concedierea mea.

DOAMNA LINDE: Nu, Krogstad, nu trebuie să ceri scrisoarea înapoi.

KROGSTAD: Dar explică-mi, nu tocmai pentru asta m-ai chemat aici?

DOAMNA LINDE: Da, în primul moment, de spaimă. De atunci au trecut însă douăzeci și patru de ore; în acest interval de timp am fost, aici în casă, martora unor întâmplări de necrezut. Helmer trebuie să afle totul;

acest secret nenorocit trebuie să iasă la iveală; trebuie să se clarifice situația între ei amândoi; este imposibil să se mai continue cu aceste taine și subterfugii.

KROGSTAD: Prea bine; dacă îți iei asemenea răspundere...

Dar ceva pot face în orice caz și voi face imediat.

DOAMNA LINDE (*ascultând atentă spre ușă*): Acuma fugi!

Du-te! Du-te! Dansul s-a terminat; nu mai putem fi singuri nicio clipă.

KROGSTAD: Te aștept jos.

DOAMNA LINDE: Da, așteaptă-mă; ai să mă conduci până acasă.

KROGSTAD: N-am fost niciodată atât de fericit! (*Iese pe ușă ce dă spre vestibul și care va rămâne de acum înainte deschisă.*)

DOAMNA LINDE (*face puțină ordine prin cameră și-și pregătește paltonul etc.*): Ce întorsătură! Cineva pentru care să muncesc, pentru care să trăiesc, o casă în care să aduc mulțumire. Trebuie să se realizeze. De-ar veni mai repede! (*Ascultă.*) Ah, iată-i. Echiparea! (*își pune pălăria și paltonul.*)

(*Se aud de afară vocea lui Helmer și a Norei; se răsucesc o cheie în broască și Helmer o aduce pe Nora în vestibul aproape cu forța. Ea poartă costumul italian cu un șal mare, negru; el e îmbrăcat în haine de seară, pe deasupra cu un domino descheiat.*)

NORA (*încă în prag, împotrivindu-se*): Nu, nu, nu; nu acasă.

Vreau din nou sus. Nu vreau să plec atât de devreme.

HELMER: Dar, scumpa mea Nora...

NORA: Te implor, Torvald; te rog frumos, din inimă, măcar

o oră!

HELMER: Nici măcar un minut, dulcea mea Nora. Tu știi c-așa ne-a fost vorba. Hai, intră în casă; ai să răcești aici. *(Cu toată împotrivirea ei, o conduce cu menajamente în cameră.)*

DOAMNA LINDE: Bună seara.

NORA: Kristine!

HELMER: Cum, doamnă Linde, atât de târziu aici?

DOAMNA LINDE: Da, scuzați-mă, însă doream mult s-o văd pe Nora costumată.

NORA: Ai stat aici și m-ai așteptat?

DOAMNA LINDE: Da; nu am venit la timp, tu erai sus și nu m-a răbdât inima să plec înainte de a te vedea.

HELMER *(scoțându-i șalul Norei)*: Ei uitați-vă bine la ea. Sper că n-o va supăra admirația. Nu-i așa că-i fermecătoare, doamnă Linde?

DOAMNA LINDE: Tocmai asta voiam să spun și eu.

HELMER: Nu-i așa că-i minunată? De altfel, a fost și părerea tuturor invitaților. Dar e înspăimântător de încâpățânată, micuța mea dulce. Ce-i de făcut cu ea? Crede-mă, a trebuit aproape s-o iau cu forța de acolo.

NORA: Torvald, ai să regreți că n-ai vrut să mai rămânem măcar o jumătate de oră.

HELMER: Ascultați, doamnă! Își dansează tarantela — are un succes enorm, de altfel binemeritat, deși interpretarea a fost poate prea naturalistă; față de exigențele artei pure, vreau să spun. În fine, asta n-are importanță, principalul este că a avut succes, un succes deosebit. Trebuia să mai rămână acolo după aceea? Să dilueze efectul? Sigur că nu; mi-am luat de braț delicioasa, mai bine spus năzuroasa mea fată din Capri,

am făcut un tur prin sală, câteva reverențe, apoi, cum se spune în romane, frumoasa apariție s-a făcut nevăzută. Un final reușit accentuează efectul obținut, doamnă Linde; dar mi-a fost imposibil s-o fac pe Nora să sesizeze ideea asta. Uf, ce cald e aici. (*Aruncă dominoul pe un scaun și deschide ușa către camera sa.*) Cum? Aici e întuneric. A, da, bineînțeles. Pardon! (*Intră în cameră și aprinde două luminări.*)

NORA (*șoptind repede, cu răsufarea tăiată*): Ei?!

DOAMNA LINDE (*șoptind*): I-am vorbit.

NORA: Și?...

DOAMNA LINDE: Nora, trebuie să-i spui totul soțului tău.

NORA (*fără glas*): Știam.

DOAMNA LINDE: Să nu mai ai nicio teamă din partea lui Krogstad. Însă trebuie să-i vorbești.

NORA: Nu vorbesc nimic.

DOAMNA LINDE: Atunci îi vorbește scrisoarea.

NORA: Îți mulțumesc, Kristine, acum știu ce am de făcut. Sst!...

HELMER (*revine în cameră*): Ei, doamnă, ai admirat-o?

DOAMNA LINDE: Da, și vă spun noapte bună.

HELMER: O, atât de repede? Lucrul acesta de mână e al dumneavoastră?

DOAMNA LINDE (*luându-i-l*): Da, mulțumesc; îl uitasem.

HELMER: Așadar, tricotați?

DOAMNA LINDE: Desigur.

HELMER: Știți ce? Ar fi mai bine să brodați.

DOAMNA LINDE: Așa? De ce?

HELMER: Pentru că e mult mai grațios. Vedeți dumneavoastră, se ține broderia... așa... cu mâna stângă, și cu dreapta se duce acul... așa... cu o mișcare

arcuită, elegantă, nu?

DOAMNA LINDE: Da, s-ar putea.

HELMER: În timp ce, când tricotezi nu poate fi decât inestetic; ia uitați-vă, amândouă brațele strânse, andrelele, când în sus, când în jos, mișcări înghesuite, e ceva chinezesc în asta. A, s-a servit o șampanie minunată.

DOAMNA LINDE: Noapte bună, și nu mai fi încăpățânată, Nora.

HELMER: Bine spus, doamnă Linde!

DOAMNA LINDE: Noapte bună, domnule director.

HELMER (*însoțind-o până la ușă*): Noapte bună, noapte bună; sper să ajungeți cu bine acasă. Mi-ar fi făcut plăcere să vă conduc... Dar aveți atât de puțin de mers. Noapte bună, noapte bună. (*Doamna Linde iese; Helmer închide ușa în urma ei și se înapoiază în cameră.*) Așa; în sfârșit, a plecat. E îngrozitor de plicticoasă.

NORA: Nu ești obosit, Torvald?

HELMER: Nu, deloc.

NORA: Nici nu ți-e somn?

HELMER: Deloc. Mă simt pe cât se poate de vioi. Dar tu? Da, tu pari obosită, și somnoroasă.

NORA: Sunt foarte obosită. Aș dori să mă culc cât mai repede.

HELMER: Ei. Vezi? Iată, prin urmare, că am făcut bine insistând să plecăm.

NORA: Da, tu în toate împrejurările procedezi bine.

HELMER (*sărutând-o pe frunte*): Acum, ciocârlia mea vorbește tocmai ca un om. Ai observat și tu ce vesel era Rank astă-seară?

NORA: Era vesel? Nici n-am apucat să vorbesc cu el.

HELMER: Nici eu... sau aproape de loc; însă de mult nu l-am mai văzut într-o dispoziție atât de bună. (*O privește o clipă; apoi, apropiindu-se de ea.*) Ah... ce minunat e să fii din nou acasă, în propriul tău cămin; numai cu mica și încântătoarea ta soțioară.

NORA: Nu te uita așa la mine. Torvald!

HELMER: Nu-i voie să mă uit la bunul meu cel mai de preț? La această minunăție care-mi aparține? Numai mie? Mie, cu totul și cu totul!

NORA (*trecând de cealaltă parte a mesei*): Nu trebuie să-mi vorbești astfel în noaptea asta. Helmer.

HELMER (*urmărind-o*): Văd că ai încă tarantela în sânge. Dar asta te face și mai ispititoare. Ascultă! Au început să plece musafirii... (*Mai încet.*) Nora, curând se va liniști toată casa.

NORA: Da, sper și eu.

HELMER: Nu-i așa? Iubita mea ce-mi aparții! O, știi tu, știi de ce când ies cu tine în lume, știi de ce abia îți vorbesc, de ce mă țin atât de departe de tine, privindu-te doar pe furiș, știi de ce? îmi închipui că tu ești iubita mea tainică, logodnica mea tainică, și nimeni nu știe că este ceva între noi.

NORA: O, da, da, știu bine că toate gândurile tale sunt numai pentru mine.

HELMER: Astă-seară, când ne pregăteam să plecăm și-ți așezam șalul pe umerii tineri și catifelați, pe această minunată linie a gâtului, mi-am închipuit că ești tânăra mea mireasă, că tocmai ne întorceam de la nuntă, că pentru prima dată te conduc în locuința mea, că pentru prima dată sunt singur cu tine — cu totul singuri, tu, tânăra și frumoasa mea adorată! Toată seara asta n-am

dorit altceva în afară de tine. Te-am sorbit cu privirea și te-am dorit în tot timpul tarantelei; îmi clocotea sângele, nu puteam să te mai privesc; de aceea te-am luat atât de devreme acasă.

NORA: Acum du-te, Torvald! Trebuie să mă lași.

Astă-seară nu pot.

HELMER: Ce înseamnă asta? Din nou capricioasă, micuța mea Nora? Trebuie, vreau! Nu sunt soțul tău?...

(Se aude ciocănind la ușa de intrare.)

NORA *(tresărind speriată)*: Ai auzit?

HELMER *(îndreptându-se spre vestibul)*: Cine-i acolo?

DOCTORUL RANK *(de afara)*: Eu sunt. Pot să intru o clipă?

HELMER *(în șoaptă, morocănos)*: Ce-o mai fi vrând la ora asta? *(Tare.)* Așteaptă puțin. *(Se duce și-i deschide.)* O, ce drăguț din partea ta că, trecând pe la ușa noastră, nu ne-ai ocolit.

DOCTORUL RANK: Ți-am auzit vocea și am ținut să intru să te mai văd o dată. *(Privind împrejur prin toată camera.)* O, ce loc drag și primitiv. E atâta calm și atâta fericire aici, la voi.

HELMER: Se pare însă că te-ai simțit destul de bine și acolo, sus.

DOCTORUL RANK: Minunat. De ce nu? De ce să nu profiți de orice lucru pe lumea asta? În orice caz, atât cât mai ai timp. Vinul a fost excelent.

HELMER: Mai ales șampania.

DOCTORUL RANK: Nu-i așa? De necrezut câte sticle am putut să golesc.

NORA: Și Torvald a băut multă șampanie.

DOCTORUL RANK: Da?

NORA: Da, și de aceea e bine dispus.

DOCTORUL RANK: Ei, și de ce să nu petreacă o seară veselă după o zi bine întrebuințată?

HELMER: Bine întrebuințată? Nu prea am de ce să mă laud.

DOCTORUL RANK (*bătându-l pe umăr*): E! Eu însă am, vezi tu.

NORA: Sunt sigură că te-ai ocupat de vreo cercetare științifică.

DOCTORUL RANK: Exact.

HELMER: Ia te *uită*, micuța Nora vorbește de cercetări științifice!

NORA: Și pot să te felicit pentru rezultat?

DOCTORUL RANK: Sigur că poți.

NORA: Așadar, a fost... bun?

DOCTORUL RANK: Pe cât se poate de bun atât pentru medic cât și pentru pacient... Am obținut... certitudinea.

NORA (*grăbită și speriată*): Certitudinea?

DOCTORUL RANK: Deplină certitudine. Nu aveam dreptul măcar la o seară plăcută?

NORA: Ba da, doctore. Bine-ai făcut.

HELMER: Și eu sunt de aceeași părere; cu condiția să n-o plătești scump mâine.

DOCTORUL RANK: Ei, fără plată nu obții nimic în viață.

NORA: Doctore, nu-i așa că-ți plac balurile costumate?

DOCTORUL RANK: Da, mai ales când sunt travestiuri comice.

NORA: Ascultă, cum să ne travestim noi doi la viitorul bal?

HELMER: Tu, micuță și nerăbdătoare, de pe acum te gândești la următorul bal!

DOCTORUL RANK: Noi doi? Stai să-ți spun: dumneata te vei costuma în copil al norocului.

HELMER: Bine, dar trebuie găsit costumul care să poată avea această semnificație.

DOCTORUL RANK: E destul să apară cum este; ca în viața de toate zilele.

HELMER: Într-adevăr, ai perfectă dreptate. Dar tu, tu cum te vei costuma?

DOCTORUL RANK: O, dragă prietene, și în privința asta știu perfect de pe acum.

HELMER: Ei?

DOCTORUL RANK: La viitorul bal costumat voi fi invizibil.

HELMER: Ce idee originală!

DOCTORUL RANK: Cu o pălărie mare. Neagră; n-ai auzit de pălăria care te face nevăzut? O pui — și nimeni nu te vede.

HELMER (*zâmbind reținut*): Da, ai dreptate, am auzit.

DOCTORUL RANK: Dar uitasem cu totul pentru ce am venit. Helmer, dă-mi o țigară, una din havanele tale negre.

HELMER: Cu cea mai mare plăcere. (*Îi oferă tabachera.*)

DOCTORUL RANK (*ia un trabuc și-i taie vârful*): Mulțumesc.

NORA (*aprinzând un chibrit*): Dă-mi voie să-ți aprind eu.

DOCTORUL RANK: Mulțumesc frumos. (*Nora oferă chibritul și Rank își aprinde țigara.*) Și acum, adio.

HELMER: Adio, adio, dragă prietene.

NORA: Somn ușor, doctore.

DOCTORUL RANK: Mulțumesc pentru urare.

NORA: Urează-mi același lucru.

DOCTORUL RANK: Dumitale?... Mă rog, dacă vrei așa... Somn ușor. Și mulțumesc pentru foc. (*Salută cu capul*

spre amândoi și iese.)

HELMER (*moderat*): Era bine băut.

NORA (*cu gândul în altă parte*): Poate. (*Helmer, scoțând cheile din buzunar, se duce spre vestibul.*) Torvald, ce cauți acolo?

HELMER: Vreau să golesc cutia cu scrisori: e atât de plină că nu mai e loc pentru ziare mâine dimineață.

NORA: Lucrezi la noapte?

HELMER: Știi că nu vreau. Ce-i asta? A umblat cineva la broască.

NORA: La broască?

HELMER: Fără îndoială. Cine a putut fi? Poate Helene... E un ac de cap în broască. Nora, e al tău...

NORA (*repede*): Poate copiii...

HELMER: Trebuie neapărat să-i dezveți de apucăturile astea. Hm, hm, și totuși e deschisă. (*Ia conținutul și strigă spre bucătărie.*) Helene. Helene, stinge lampa în antreu. (*Intră în cameră și închide ușa dinspre vestibul.*)

HELMER (*cu scrisorile în mână*): Uite. Ce multe s-au adunat. (*Le răsfoiește.*) Ce-o fi și asta?

NORA (*lângă fereastră*): Scrisoarea! O, nu, nu, Torvald!

HELMER: Două cărți de vizită... de la Rank..

NORA: De la doctorul Rank?:

HELMER (*citind*): „Doctor în medicină Rank”. Erau deasupra; desigur, le-a pus când a ieșit.

NORA: A scris ceva pe ele?

HELMER: O cruce neagră deasupra numelui. Privește! Ce idee sinistră. Parcă și-ar anunța propria-i moarte.

NORA: Chiar asta și face.

HELMER: Cum? Știi ceva? Ți-a spus ceva?

NORA: Da! Mi-a spus că atunci când primim cartea de

vizită, înseamnă că-și ia rămas bun de la noi. A decis să se închidă la el și să moară.

HELMER: Sărmanul meu prieten. Știam că nu-l vom avea mult timp. Dar atât de repede... Și se ascunde ca un biet animal rănit.

NORA: Dacă trebuie să se întâmple asta, e mai bine să se întâmple pe tăcute. Nu-i așa. Torvald?

HELMER (*plimbându-se agitat prin cameră*): Parcă ar fi crescut împreună cu noi. Nici nu-mi pot închipui măcar că într-o zi nu-l vom mai vedea. Rank, deși întunecat și suferind, a dat totuși relief fericirii noastre însorite. E. Dar poate că-i mai bine așa. Pentru el, cel puțin. (*Oprindu-se.*) Poate că și pentru noi, Nora. Acum rămânem amândoi; tu și eu. (*Cuprinzând-o în brațe.*) Iubita mea soțioară, am impresia că pentru prima oară te țin așa. Știi tu, Nora, câte-odată aș ciori să fii amenințată de o primejdie mare, ca să pot da totul pentru tine: averea, sângele, viața.

NORA (*desprinzându-se, îl privește în ochi, rostind cu ton hotărât*): Acum citește-ți scrisorile, Torvald.

HELMER: Nu, nu acum. În noaptea asta vreau să stau cu tine. Iubita mea soție.

NORA: Cu imaginea morții prietenului tău?

HELMER: Ai dreptate. Asta ne-a zguduit pe amândoi, hidoșenia morții s-a strecurat între noi. Trebuie să ștergem cât mai repede imaginea ei. Până atunci... Vom merge fiecare în camerele noastre.

NORA (*îmbrățișându-l*): Noapte bună, Torvald! Noapte bună!

HELMER (*sărutând-o pe frunte*): Noapte bună, păsărică mea încântătoare. Somn ușor. Nora. Acum am să citesc scrisorile. (*Pleacă cu pachetul în camera lui, închizând*

ușa.)

NORA (cu teroare în priviri, băjbâie împrejurul ei, ia dominoul lui Helmer și, strângându-l la piept, șoptește precipitat, cu vocea alterată): N-am să-l mai văd niciodată! Niciodată! O, apa aceea neagră și rece. Adâncul cel fără fund... De s-ar termina mai repede... Acum a luat-o... acum o citește. Nu, nu, încă nu. Torvald, adio, ție și copiilor! (Se precipită spre vestibul; în aceeași clipă, Helmer deschide violent ușa, având scrisoarea deschisă în mână.)

HELMER: Nora!

NORA (cu un țipăt sfâșietor): Ah!

HELMER: Ce-i asta? Știi ce scrie aici?

NORA: Da. Știu. Lasă-mă să plec! Lasă-mă să plec!

HELMER (reținând-o): Unde vrei să te duci?

NORA (încercând să se elibereze): Nu! Lasă-mă! Nu încerca să mă salvezi, Torvald!

HELMER (îi face loc, retrăgându-se uluit): Deci, e adevărat. E adevărat ce scrie? Îngrozitor! Nu, nu poate fi adevărat.

NORA: Ba da! E adevărat. Te-am iubit mai mult decât orice pe lume.

HELMER: Nu invoca scuze prostești!

NORA (făcând un pas spre el): Torvald!...

HELMER: Nenorocito!... Ce-ai fost în stare să faci!

NORA: Lasă-mă să plec. Nu vreau să suferi urmările vinii mele. Nu vreau s-o iei asupra ta.

HELMER: Lasă teatrul! (Încuind ușa spre vestibul.) Trebuie să stai aici și să-mi dai socoteală. Îți dai seama ce-ai făcut? Răspunde! Îți dai seama?

NORA (privindu-l scrutător și cu o expresie împietrită): Da, acum încep să pricep... Multe.

HELMER (*umblând agitat prin odaie*): Ce trezire înspăimântătoare! În toți acești opt ani... ea. Care era bucuria și mândria mea... o ipocrită, o mincinoasă... o ticăloasă, ticăloasă... o criminală. Câtă hidoșenie în toate astea... Ptiu, ptiu!

(Nora tace și continuă să-l privească scrutător.)

HELMER (*oprindu-se în fața ei*): Ar fi trebuit să prevăd că se va întâmpla așa. Toate Înclinările ușurate ale tatălui tău... Ptiu! Toate înclinările ușurate ale tatălui tău le-ai moștenit. Nici religie, nici morală, nici simțul datoriei. O, cât sunt de pedepsit că am tras cu buretele peste faptele lui. Pentru tine am făcut-o și uite cum mă răsplătești.

NORA: Da, așa.

HELMER: Mi-ai pustiit fericirea. Mi-ai distrus viitorul. O. Numai gândindu-mă la asta și mă cutremur. Sunt în puterea unui om lipsit de scrupule; e în măsură să facă tot ce vrea cu mine, să-mi ceară orice, să-mi ordone ce-i place, fără să pot crâcni. Și — gând cu atât mai umilitor — trebuie să cad la fund din pricina ușurinței unei femei!

NORA: Când n-am să mai fiu pe lume, nu vei mai avea de ce te teme.

HELMER: Fără patetisme. Cu vorbe de-astea mari umbla și taică-tu mereu. La ce bun că n-ai să mai fi pe lume? Ce-aș avea de câștigat? Și după moartea ta ar putea da la iveală lucrurile astea. Iar dacă o face. Aș putea fi bănuit că am fost la curent cu acțiunea ta criminală. S-ar putea crede chiar că eu te-am îndemnat! Și ție trebuie să-ți mulțumesc, ție, pe care te-am ținut pe brațe de-a lungul întregii noastre căsnicii. Pricepi acum ce-ai făcut împotriva mea?

NORA (*cu un calm rece*): Da.

HELMER: Totul e atât de necrezut, încât nu pot să-mi revin.. Și totuși, trebuie să găsesc o soluție. Scoate-ți șalul. Scoate-ți șalul, n-auzi? E neapărat necesar să-l satisfac într-un mod oarecare. Lucrurile trebuie mușamalizate cu orice preț. În ceea ce privește raporturile dintre noi. Să părăsim iluzia că totul va fi ca mai înainte. Evident doar de ochii lumii. Ai să rămâi și de acum înainte în casă, asta se-nțelege. Însă nu-ți mai dau dreptul să te ocupi de copii; nu mai pot risca să ți-i încredințez. O, să fiu obligat să spun asemenea lucruri aceleia pe care am iubit-o atât de mult și pe care încă... Nu, totul a trecut! De-acum înainte nu mai poate fi vorba de fericire; trebuie doar să salvăm aparențele.

(Se aude sunând la intrare.)

HELMER (*tresărind de spaimă*): Cine poate fi? La ora asta? Nenorocire!... Probabil chiar el. Ascunde-te, Nora! Spune că ești bolnavă.

(Nora rămâne nemișcată. Helmer se duce și deschide ușa vestibulului.)

SLUJNICA (*pe jumătate dezbrăcată, din ușa vestibulului*): O scrisoare pentru doamna.

HELMER: Dă-mi-o mie. (*Ia scrisoarea și închide ușa.*) Da, e de la el. Nu ți-o dau; vreau s-o citesc eu întâi.

NORA: Citește-o.

HELMER (*ducându-se Lângă lampă*): Abia am curaj s-o deschid. Suntem poate pierduți amândoi. Trebuie totuși

s-o deschid. (*Deschide nervos scrisoarea; parcurge câteva rânduri, se uită și la o hârtie anexată; apoi cu un strigăt de bucurie.*) Nora!

(*Nora îl privește întrebător.*)

HELMER: Nora!... Nu! Trebuie s-o mai citesc o dată!... Da, da, așa-i! Sunt salvat! Nora, sunt salvat!

NORA: Și eu?

HELMER: Și tu, bineînțeles; suntem salvați amândoi: și tu și eu. Uită-te! Ți trimit în scrisul înapoi. Scrie că se căiește... o schimbare fericită în viața lui... ei, dar n-are importanță ce scrie. Principalul e că suntem salvați, Nora! Nimeni nu-ți mai poate face nimic. O, Nora. Nora... Nu, mai întâi să distrugem toate hârtiile astea. Lasă-mă să văd... (*Aruncând o privire pe înscris.*) Dar nu, nu vreau să mai văd nimic; totul trebuie să rămână pentru mine doar un vis urât și nimic altceva. (*Rupe în bucăți chitanța și scrisoarea, le aruncă și se uită la ele cum ard.*) Așa; acum n-a mai rămas nimic. Ți scrie că tu, din ajunul Crăciunului... Trebuie să fi fost trei zile teribile pentru tine, Nora.

NORA: Au fost trei zile cumplite.

HELMER: Și, desperată, nu ai găsit altă cale decât... Nu, nici nu trebuie să ne mai amintim de coșmarul ăsta. Sau numai pentru a repeta: s-a terminat, s-a terminat! Dar ce-i privirea asta împietrită? O, micuță Nora, te înțeleg; nu-ți vine să crezi că te-am iertat. Dar așa-i, Nora, ți jur, ți-am iertat totul. Știu că tot ce-ai făcut a fost din dragoste pentru mine.

NORA: Adevărat.

HELMER: M-ai iubit așa cum o soție trebuie să-și iubească bărbatul. Dar n-ai ales bine mijloacele. Crezi însă că-mi ești mai puțin dragă fiindcă nu te-ai priceput să te descurci singură? Nu, nu; sprijină-te pe mine, te voi conduce, te voi îndruma. N-aș fi bărbat dacă incapacitatea ta feminină nu te-ar face de două ori mai atrăgătoare în ochii mei. Nu trebuie să ții seamă de cuvintele aspre pe care ți le-am spus în primul moment de groază, când simțeam că totul se dărmă pe mine. Te-am iertat, Nora; îți jur că te-am iertat, ' Nora; îți jur că te-am iertat.

NORA: Îți mulțumesc pentru iertare. *(Se îndreaptă spre ușa din dreapta.)*

HELMER: Nu, stai! *(Urmărind-o cu privirea.)* Ce vrei să faci în dormitor?

NORA *(dinăuntru)*: Să scot de pe mine costumul ăsta de mascaradă.

HELMER *(din pragul ușii deschise)*: Da. Da. Scoate-l; încearcă să te liniștești și să te odihnești după spaima asta, tu, păsărică mea încântătoare. Odihnește-te fără griji; am arme puternice ca să te ocrotesc. *(Plimbându-se prin dreptul ușii.)* O, cât de calm și plăcut e căminul nostru. Nora. Aici ești la adăpost de orice; aici am să te țin ca pe o porumbiță pe care am salvat-o nevătămată din ghearele uliului; am să-ți alin sărmana ta inimă care palpită. Încetul cu încetul așa va fi, Nora; crede-mă. Măine vei vedea altfel toate lucrurile; curând toate vor fi ca mai înainte; nu va mai fi nevoie să-ți repet că te-am iertat; tu singură îți vei da seama. Cum ai putut să-ți închipui că te voi repudia sau măcar că-ți voi face vreun reproș? Tu, tu nu știi ce înseamnă o adevărată inimă de

bărbat, Nora. Pentru un bărbat este o imensă bucurie să știe că și-a iertat soția, că a iertat-o din toată inima. E ca și cum ar dobândi o dublă proprietate; ca și cum ar fi adus-o din nou pe lume; ea a devenit, într-un anumit fel, deopotrivă soția și copilul său. Așa trebuie să fii tu pentru mine de-acum înainte, micuță făptură nehotărâtă și fără puteri. Nu te mai îngriji de nimic, Nora; fii cu inima deschisă față de mine: eu am să fiu voința și conștiința ta... Ce este? Nu te culci? Te-ai îmbrăcat din nou?

NORA (*în rochia ei de toate zilele*): Da, Torvald, m-am îmbrăcat din nou.

HELMER: De ce, acum, la ora asta?...

NORA: În noaptea asta nu dorm.

HELMER: Dar, Nora dragă...

NORA (*uitându-se la ceas*): Încă nu-i prea târziu. Așează-te aici, Torvald; noi doi avem să ne spunem multe. (*Se așază la un capăt al mesei.*)

HELMER: Nora... ce-i asta? Expresia asta rigidă. F.

NORA: Ia loc. Va dura mult. Am atâtea să-ți spun.

HELMER (*așezându-se în fața ei*): Mă neliniștești, Nora. Nu înțeleg.

NORA: Da, așa-i. Nu mă înțelegi. Și nici eu nu te-am înțeles bine până astă-seară. Nu, să nu mă întrerupi. Trebuie numai să ascuți ce-ți spun. Asta-i încheierea socotelilor noastre, Torvald.

HELMER: Ce vrei să spui?

NORA (*după o scurtă pauză*): Nu te izbește ceva, așa cum stăm noi doi aici?

HELMER: Ce anume?

NORA: Suntem căsătoriți de opt ani. Ți dai seama că este

pentru prima oară când noi doi, tu și eu, soțul și soția, stăm serios de vorbă?

HELMER: Cum „serios”... ce vrei să spui?

NORA: În opt ani... sau și mai mult... chiar de la început... n-am schimbat niciodată o vorbă serioasă despre un lucru serios.

HELMER: Ar fi trebuit să-ți împărtășesc grijile mele, când știam bine că nu mă poți ajuta în niciun fel?

NORA: Nu de griji vorbesc. Vreau să spun că noi n-am încercat măcar să discutăm vreo chestiune importantă.

HELMER: Dar, dragă Nora. Crezi că chestiunile importante te-ar fi putut interesa?

NORA: Ai pus degetul pe rană. Tu nu m-ai înțeles niciodată... V-ați purtat nedrept cu mine, Torvald. Mai întâi tata și pe urmă tu.

HELMER: Cum? Noi doi... Noi care te-am iubit mai mult decât orice pe lume?

NORA (*clătinând din cap*): Voi nu m-ați iubit niciodată. Vi s-a părut numai. În realitate, pentru voi eram numai un amuzament.

HELMER: Bine. Nora, ce vorbe-s astea?

NORA: Da, așa-i, Torvald. Când eram acasă, la tata, îmi comunica toate gândurile lui și eu le împărtășeam; dacă aveam altele, le păstram pentru mine; l-ar fi iritat. Mă numeam păpușa lui și se juca mereu cu mine așa cum mă jucam eu cu păpușile mele. Pe urmă am intrat în casa ta...

HELMER: Ce fel de expresii folosești pentru căsnicia noastră?

NORA (*fără să se tulbure*): Vreau să spun că am trecut din brațele tatei în ale tale. Tu ai aranjat totul după gustul

tău și eu m-am adaptat gustului tău; sau mi se părea numai că mă adaptez; nici eu nu știu bine... Cred că și una și cealaltă. Când privesc în urmă, mi se pare că am trăit aici ca o paiață, pentru că atât cereai de la mine, Torvald. Așa îți convenea. Tu și tata ați făcut un mare păcat. Din cauza voastră nu s-a ales nimic din mine.

HELMER: Nora, cât ești de absurdă și de nerecunoscătoare! N-ai fost fericită aici?

NORA: Nu, niciodată. Credeam, dar n-am fost niciodată.

HELMER: Niciodată... niciodată fericită?

NORA: Nu, cel mult veselă. Și tu erai întotdeauna atât de drăguț cu mine. Dar casa noastră n-a fost niciodată decât o casă de păpuși. Aici eram păpușa-soție, după cum la tata fusesem păpușa-copil. Iar copiii noștri, la rândul lor, au fost păpușile mele. E adevărat că m-a distrat multă vreme să te joci cu mine, după cum pe copii îi distrează și acum să mă joc cu ei. Asta a fost căsnicia noastră, Torvald.

HELMER: Într-o oarecare măsură, așa este, oricât ai exagera. Însă de-acum înainte va fi altfel. Vremea jocurilor a trecut; acum începe aceea a educației.

NORA: A cui? A mea sau a copiilor?

HELMER: A amândurora: și a ta și a copiilor, scumpa mea Nora.

NORA: Da, Torvald, numai că nu ești tu bărbatul care să mă poată transforma în soția ideală pentru tine.

HELMER: Tu spui asta?

NORA: Și eu... sunt eu pregătită să educ copii?

HELMER: Nora!

NORA: Chiar tu spuneai adineauri... că n-ai mai îndrăzni să-mi încredințezi misiunea asta.

HELMER: Într-un moment de furie! De ce mai pomenesti...?

NORA: Pentru că ai avut dreptate. Nu sunt aptă pentru această sarcină. Trebuie să încep prin a-mi face propria mea educație. Și tu nu ești omul care să mă poată ajuta. Trebuie să mă descurc singură. De aceea plec de la tine.

HELMER (*sărind în picioare*): Ce-ai spus?

NORA: Numai fiind singură voi reuși să gândesc prin mine însămi și să-mi făuresc propria mea morală. Iată de ce nu mai pot rămâne la tine.

HELMER: Nora, Nora!

NORA: Plec de-aici chiar acum. Kristine mă va găzdui în noaptea asta...!

HELMER: Ți-ai pierdut mințile? Nu se poate! Ți interzic!

NORA: Nu mai încerca să-mi interzici ceva de-acum înainte. Îmi iau lucrurile personale. De la tine nu vreau să mai am nimic, nici acum, nici mai târziu.

HELMER: Ce nebunie mai e și asta?

80

NORA: Măine plec acasă... Vreau să spun în orașul meu. Acolo îmi va fi mai ușor să mă apuc de ceva.

HELMER: Dar ești total lipsită de experiență!

NORA: Experiența se câștigă, Torvald!

HELMER: Să-ți lași casa, bărbatul și copiii! Gândește-te ce va zice lumea!

NORA: Nu-mi pasă de ce va zice lumea. Știu doar că e spre binele meu.

HELMER: O, asta-i revoltător, trădezi îndatoririle cele mai sfinte.

NORA: Ce înțelegi prin îndatoririle cele mai sfinte?

HELMER: E trist că trebuie să ți le spun eu. Nu sunt acelea

față de soț și de copii?

NORA: Mai am și altele, tot atât de sfinte.

HELMER: Nu mai ai. Care altele ar mai putea fi?

NORA: Îndatoririle față de mine însămi.

HELMER: Mai înainte de toate, ești soție și mamă.

NORA: Nu mai cred în asta. Mai înainte de toate sunt om, întocmai ca și tine, sau cel puțin trebuie să încerc să fiu. Știu bine că cei mai mulți îți vor da dreptate ție, Torvald, pentru că așa scrie și în cărți. Dar eu nu mai vreau să țin socoteală de ce spun cei mai mulți și de ce scrie în cărți. Trebuie să gândesc singură și să-mi fac o concepție personală despre viață.

HELMER: Nu-ți dai seama de rolul pe care-l ai în căminul tău? N-ai în privința asta o călăuză care nu poate greși? N-ai religia?

NORA: Ah, Torvald, nu prea știu bine ce-i religia.

HELMER: Cum poți să spui una ca asta?

NORA: Nu știu altceva decât ceea ce pastorul Hansen mi-a spus la confirmare. Mi-a spus că religia este cutare și cutare lucru. După plecarea mea, în singurătate, am să reflectez și asupra acestor lucruri. Am să văd atunci dacă este just ceea ce zicea pastorul Hansen sau, în orice caz, dacă era just pentru mine.

HELMER: O, e nemaiauzit din partea unei femei tinere! Dacă nici religia nu-ți este călăuză, trebuie să fac apel la conștiința ta. Căci ai, totuși, o morală? Sau, răspunde-mi... Nu ai nimic?

NORA: Ei, Torvald, nu-i ușor de răspuns. Nici eu nu știu bine. În privința asta, sunt în plină confuzie. Atâta știu: că am cu totul alte concepții decât tine. Aud acum că legile sunt altfel de cum credeam. Dar că legile sunt

drepte, nu-mi intră de loc în cap. Așadar, o femeie nu are dreptul să-și cruțe tatăl muribund sau să salveze viața soțului său? Nu pot să cred.

HELMER: Vorbești ca un copil. Nu înțelegi societatea în care trăim.

NORA: Adevărat. Dar vreau s-o cunosc de-acum înainte. Vreau să-mi dau seama cine are dreptate, societatea sau eu.

HELMER: Ești bolnavă, Nora; cred chiar că delirezi.

NORA: Niciodată n-am avut mintea mai lucidă și nu m-am simțit mai sigură de mine.

HELMER: Și... luciditatea și siguranța te fac să-ți lași soțul și copiii?

NORA: Da.

HELMER: O singură explicație posibilă.

NORA: Care?

HELMER: Nu mă mai iubești.

NORA: Exact. Așa-i.

HELMER: Nora!... Ai ajuns să-mi spui și asta.

NORA: Crede-mă că-mi pare rău, Torvald. Pentru că tu ai fost totdeauna atât de bun cu mine. Însă nu mă pot preface. Nu te mai iubesc deloc.

HELMER (*încercând să se stăpânească*): Și asta-i tot luciditate și siguranță?

NORA: Da, și de data aceasta sunt] la fel de lucidă și sigură de mine. De aceea nu mai vreau să rămân aici.

HELMER: Și poți să mă lămurești cum am pierdut dragostea ta?

NORA: Da, pot foarte bine. Aseară, când nu se întâmplase încă minunea, atunci mi-am dat seama că nu ești omul pe care mi-l închipuiam.

HELMER: Explică-te mai lămurit, nu pricep nimic.

NORA: Opt ani am crezut în tine ca în Dumnezeu. Când s-a abătut nenorocirea asupra mea. Am fost sigură că o minune mă va salva. Vreau să spun că tu mă vei salva, într-un gest minunat. În timp ce scrisoarea lui Krogstad era în cutie, nicio clipă nu m-am gândit că te-ai putea supune șantajului acelui om. Aveam credința neclintită că-i vei spune: Adu lucrurile acestea la cunoștința întregii lumi. Și dacă s-ar fi întâmplat așa...

HELMER: Ce-ar fi fost? Ce-ar fi fost dacă lăsam ca propria mea soție să fie expusă rușinii și disprețului?...

NORA: Dacă s-ar fi întâmplat așa. Credeam orbește că vei lua totul asupra ta, spunând întregii lumi: Eu sunt vinovatul.

HELMER: Nora!

NORA: Vrei să spui că niciodată n-aș fi acceptat un asemenea sacrificiu din partea ta? Sigur că n-aș fi acceptat. Dar cine-ar fi crezut dezmințirile mele? Asta era minunea pe care-o speram cu groază. Și pentru a o împiedica, voiam să-mi pun capăt vieții.

HELMER: Aș fi muncit cu bucurie zi și noapte pentru tine, Nora, aș fi suportat oricâte griji și lipsuri. Dar nimeni nu-și jertfește onoarea pentru acel pe care îl iubește.

NORA: Sute de mii de femei au făcut-o.

HELMER: Gândești și vorbești ca un copil neștiutor.

NORA: Poate. Dar tu nici nu gândești, nici nu vorbești ca un om alături de care să pot trăi. După ce ți-a trecut spaima — ai fost speriat nu pentru că primejdia mă amenința pe mine, ci fiindcă tu însuși erai expus — ai socotit că pentru tine nu s-a schimbat nimic. Eu eram, exact ca mai înainte, păsărică ta încântătoare, păpușa

ta, pe care de acum înainte trebuia s-o ții în brațe cu atenție dublă, pentru că e atât de fragilă și de slabă. (*Ridicându-se.*) Torvald, în clipa asta mi se pare că am trăit opt ani cu un străin; că am avut trei copii cu un străin. Nici nu pot suporta să mă mai gândesc! îmi vine să-mi sfâșii carnea de pe mine.

HELMER (*întunecat*): Da. Fără îndoială s-a săpat o prăpastie între noi. Dar, Nora, n-am putea oare arunca o punte peste ea?

NORA: Nu. Nu mă mai simt soția ta.

HELMER: Mă simt în stare să devin alt om.

NORA: Poate... Fiindcă ți se ia păpușa.

HELMER: Să mă despart... să mă despart de tine? Nu, Nora, e un gând pe care nu-l pot suporta.

NORA (*mergând spre ușa din dreapta*): Și totuși, trebuie să ne despărțim.

(Se întoarce cu paltonul etc. Și cu un mic sac de voiaj pe care-l pune pe scaun, lângă masă.)

HELMER: Nora, Nora, nu acum! Așteaptă până mâine.

NORA (*punându-și paltonul*): Nu pot să rămân noaptea în locuința unui străin.

HELMER: Dar n-ar fi posibil să trăim aici ca frate și soră?

NORA (*punându-și pălăria*): Știi prea bine că asta n-ar putea să dureze. (*Aruncându-si șalul pe umeri.*) Adio, Torvald. Nu vreau să văd copiii. Știu că sunt în mâini mai bune decât ale mele. Așa cum sunt eu acum, nu mai pot face nimic pentru ei.

HELMER: Dar într-o zi. Nora... Într-o zi...

NORA: De unde să știu eu ce voi deveni și ce voi simți în

viitor?

HELMER: Dar tu rămâi soția mea, orice-ai simți și orice ai deveni.

NORA: Ascultă, Torvald... Când o soție părăsește casa bărbatului, cum fac eu acum, am auzit că legea îl dezleagă de orice obligație. Nu trebuie să te simți legat de ceva. După cum nici eu nu vreau să mă simt legată. Să existe libertate deplină pentru amândoi. Uite verigheta ta. Dă-mi-o înapoi pe a mea.

HELMER: Și asta?

NORA: Și asta.

HELMER: Iat-o.

NORA: Așa. Acum totul s-a sfârșit. Aici sunt cheile. Cât privește menajul, știu femeile de serviciu mai bine decât mine. Măine după plecarea mea, va veni Kristine aici să împacheteze toate lucrurile pe care le-am adus cu mine de acasă. Vreau să-mi fie expediate.

HELMER: S-a sfârșit! S-a sfârșit! Nora, n-ai să te mai gândești niciodată la mine?

NORA: Am să mă gândesc deseori la tine, și la copii, și la casă.

HELMER: Pot să-ți scriu. Nora?

NORA: Nu... Niciodată. N-ai voie.

HELMER: Dar pot cel puțin să-ți trimit...

NORA: Nimic, nimic.

HELMER: ... să te ajut dacă ai nevoie.

NORA: Nu. Îți repet. Nu accept nimic de la străini.

HELMER: Nora... N-am să fiu niciodată decât un străin pentru tine?

NORA (*luându-și sacul*): O, Torvald. Ca să fie altfel, ar trebui să se întâmple cea mai mare dintre minuni!

HELMER: Spune-mi-o și mie.

NORA: Ar trebui ca și tu și cu mine să ne transformăm în așa măsură incit... Dar. Torvald, nu mai cred în minuni.

HELMER: Eu însă vreau să cred. Explică-te! Să ne transformăm în așa măsură încât...

NORA: Încât viața noastră comună să devină o căsnicie.
Adio! (Iese pe ușa dinspre vestibul.)

HELMER (se prăbușește pe scaun lângă ușă, ascunzându-și fața în mâini): Nora! Nora! *(Privește în jurul său și se ridică.)* Gol. Nu mai e aici. *(O speranță încolțește în el.)*
Cea mai mare dintre minuni?

(De afară, de jos, se aude zgomotul unei porți trântite.)

---- CORTINA ----